

**De Ivsta Reipvb. Christianæ In Reges Impios Et
Haereticos Avthoritate: Iustissimaque Catholicorum ad
Henricum Nauarræum & quemcunque hæreticum à regno
Galliæ repellendum confœderatione ; Liber**

Rainolds, William

Antverpiae, 1592

Capvt II. De finito regum Christianorum iure: & quòd penes rempub. sit
regibus leges ponere, eosque nequiter dominantes armis coërcere,
castigare, & deponere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63183](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63183)

stum & gloriosum est reipublicæ regis amentiam
cohibere, & vnus compressa audacia vnuerforum
securitatem constituere. Neque enim respub. crea-
tæ sunt propter reges, sed reges electi sunt propter
respub. Neque populi primò in vnum cætum con-
fluxerunt, vt regum bonum procurarent; sed mul-
tudo consociata reges elegit, qui multitudinis bo-
no præssent, & commodum adiuuarent. Ergò pri-
mæ sunt reipub. partes, secundæ regum. Nec vt fer-
ret regem respub. debet se in certum interitus &
vastationis periculum conijcere. neque vero hoc
vnquam auditum est, aut ab homine sano commē-
datum. At vt seruet rempub. regis est certissimæ
mortis discrimen generoso animo subire. Id quod a
multis fortissimis ducibus regibusque, & nomina-
tim a Codro Atheniensium rege factum, ad æter-
nam nominis eorum gloriam historici monumen-
tis prodiderunt.

Iusti. lib. 2

De finito regum Christianorum iure, &
potestate potestati reipub. subiecta. Quod per
has partes explicatur.

CAPVT II.

1 *Secunda opinio paulò ante posita regibus contra rem-
pub. nimium tribuens vberius resellit, & probatur pu-
gnare cum institutione regum paganorum, qui semper ad
iuste regendum obligati fuerunt, & quum iniuste imperi-
tarent, è regia fuerunt maiestate deiecti.*

2 *Est contra omnem rationem & religionem Christi-
anam.*

3 *Est contra institutionem regum & regnorum Christi-
anorum, Imperatoris Germanici, regis Gallicani, Angli,
Poloni: qui ad regnandum non admittuntur, nisi sub con-*

C *ditione*

ditione & stipulatione quod iuxta leges patriæ, iuxta fidem Christi & ecclesiæ catholicæ suis populis imperaturi.

4 Refellitur opinio nouorum Calvinistarum, qui ex sanguinis successione plenum regnandi ius proximo heredi vendicant. contra quos probatur plenitudinem & perfectionem regniæ potestatis pendere ex consensu reipublicæ datur per solennem regis inaugurationem, quod patet ex praxi reipublicæ Gallicanæ, potissimum in primis regibus Hugone Capeto descenditibus, Roberto, Henrico, Philippo I. Ludouico & Hugone ipso. Vbi agitur de potestate archiepiscopi Rhemensis in rege approbando.

5 Sic item antequam Imperium ut nunc in Germania stabilitum erat, Imperium vel regnum Germanicum a functi regis heredibus tradebatur per assensum reipublicæ maximè Episcoporum. Idem fiebat in Imperio Græco, & in Hispania; vbi in generalibus synodis decretum antiquitus fuit reges esse deponendos, nisi & ordine regni thronum ascendant, & ordine reipublicæ sibi commissæ gubernent.

6 Iuramentum subditi non eum astringit ad obedientiam regis, nisi rex vicissim legitime & christianè imperet & reges aliter imperantes iuste à subditis depositi sunt in Anglia, Hispania, & Gallia sæpius, eaque ratione ius regum à Carolinis ad Hugonis Capeti stirpem tractum est. Hoc ipsum sæpe factum est in Imperio Græco, & in Polonia ob solam à regno absentiam, Henricum Valesium regniæ potestate iuste exuerunt.

7 Ius omnium Europæ regum & regnorum hoc fundamentum nititur, quod reipublicæ possint suos reges deponere. Id ipsum tota Ecclesia Christi approbavit in Imperio Oriente in Occidentem transferendo.

8 Multò magis reipublicæ potest regi ignauro, vel male gubernanti leges ponere, & ne eas transgrediatur, bello, alijs modis impedire.

9 Refellitur eorum absurda sententia, qui aiunt subditorum bona proprie pertinere ad regem: contra quos probatur manifesta praxi reipub. Anglicanæ, & multo magis Gallicanæ, regem absolutum esse dominum nec regalis sui ararj vel patrimonij, à quo nihil perpetuò potest alienare sine Ordinum assensu.

10 Respondetur vulgari eorum qui contra sentiunt objectioni, qui ex Samuele Iudæis predicente quid rex tyrannice facturusetat, eliciunt omnia subditorum bona ad reges iure regio pertinere.

11 Conclusio, magnam esse potestatem regis, magnamque ei deberi obedientiam, sed tamen multo maiorem reipub.

ED exeamus ex his spinosis Philosophicæ rationis dumetis, ad latissimos peruulgate rerumpub. consuetudinis & experientia campos, & in prouincijs, vel Ethnicis vel maxime Christianis, non quid populari tumultu & furore, sed quid moribus, quid legibus, quid gentium omnium ipsorumque etiam regum consensu & approbatione gestum sit dispiciamus. Neque enim quaestio hæc adeo est obscura aut implicata, quin si paulatim mentis aciem in ea examinanda defigamus, possumus eius veritatem liquidò & clarè intueri. Illud autem imprimis certò statuere & possumus & debemus, neque prudentissimas Ethnicorum nationes, in temperandis Imperijs suis a rationis ductu deflexisse, & sanctissimos Christianorum populos, in regnorum mutationibus, etiam religionem & conscientiam cum ratione & consilio coniunxisse. Erant ergò antiquissimis temporibus, in plarisque omnibus & Asiæ & Græciæ ciuitatibus Reges, Regia enim potestas, vt simplicior, & minus

I.

Iosue 9.
10. 11. 12.
Regum potestas antiquissima.

C 2

com-

composita videtur reliquas Aristocraticas & Democraticas antecessisse, ad illas autem homines necessitate quadam postea deuolutos fuisse probabile est, quum reges non publicis commodis sed priuatis incumbendo, eligentium eos expectationem perfellissent. tum enim nouis additamētis legum Magistratuum, Cosmorum, Ephororum, nō definitā imperii regum potentiā alibi coercerēt, alibi penitus tollerēt. Id quod de Græcia cōstat, de qua sic legim⁹ apud Dionisium Halicarnassæum, virum antiquitatis studiosissimum, nec minus in politicis rebus ueritatis.

Dion. Halicarn. lib. 5. Omnes Græciæ ciuitates (inquit ille) initio subregibus erant, sed postea quam eorum nonnulli abuti potestate ceperunt, & in rebus administrandis non tam rationem, quam suam libidinem consecrari, regni tandem magis pars statum publicum mutauit, in leges ac Magistratuum omni potestate ac dominandi ratione transcripta.

Ergo penes rempub. est statum suum mutare & reges non tam ratione, quam libidine rempub. gubnantes, ab eius gubernaculis amouere. Quod autem Dionisius de sola Græcia asserit, hoc Cornelius Tacitus grauis admodū & syncerus author ad omnium nationes transfert: sic enim ille.

Cornel. Tacit. lib. 13. Vetusissimi mortuum, nulla adhuc mala libidine, sine probo, sine scelere, id est, que sine poena aut castigationibus agebant. At postquam pro modestia & pudore, vis & ambitio ingruebat, prouocare dominationes, multosque apud populos æternum miserunt. Quidam statim aut postquam regum partem sumere leges maluerunt. Hæ primò rudibus hominum animis simpliciter erant, maximeque fama celebrauit Cretensem legem, Minos, Spartanorum quas Lycurgus, ac mox Atheniensium quas Solon perscripsit. Nobis Romulus, ut libitum erat, peritauerunt. Deinde Numa religionibus & diuino iure populum deuinxit, repertaque quedam à Tullo & Ancore præcipuè Seruius Tullus sanctorum legum fuit, quibus etiam

reges obtemperarent. pulso Tarquinio aduersus patrum
 factiones multa populus parauit ad tuendam libertatem &
 firmandam concordiam. Ita Tacitus. Primò ergò
 ciuiles hominum societates, vnum aliquem vi-
 rum bonum, qui ius ipsis diceret Regem elige-
 bant. is quum temporis interuallo degeneraret,
 & non secundū rationem æquabiliter, sed ex odio,
 amicitia, vindictæ cupidine, iniquè & factiosè ius
 administraret, eadem societates legibus positis
 quibus non recederet, eius potentiam aliquan-
 tisper circūcidebant. Quum ne sic quidem of-
 ficio fungeretur, societates aliæ eum nouis san-
 ctionum & regularum vinculis frænarunt; aliæ
 penitus tollentes, nouos magistratus eius loco sur-
 rogarunt. Quæ omnia Cicero pereleganter & per-
 paucis ita complexus est. *Iustitiæ fruendæ causa*
 apud maiores nostros, & in Asia, & in Europa, be-
 ne morati reges olim sunt constituti. Nam quum pre-
 meretur initio multitudo ab iis qui maiores opes ha-
 bebant, ad vnum aliquem confugiebant virtute præ-
 stantem, qui quum prohiberet iniuria tenuiores, equi-
 tate constituenda summos cum infimū pari iure retine-
 bat. At quia non semper ius æquabile ab vno viro con-
 sequebantur, leges sunt inuenta, quæ cum omnibus sem-
 per vna atque eadem voce loquerentur. & alibi, Om-
 nes antiquæ gentes regibus quondam patuerunt, quod
 genus imperij primum ad homines iustissimos & sapien-
 tissimos deferebatur, deinde etiam posteris eorum pro-
 debatur, quod & in ijs etiam qui nunc regnant manet.
 Quibus autem regia potestas non placuit, sed eam à se
 abiudicare voluerunt, non ij nemini, sed non semper vni
 parere voluerunt. Ergò magistratui subesse ne-
 cessarium est & naturale est, & vitari nulla ratione
 potest, quādiu viget hominum mutua communitio,
 ciuilesque emendi, vendendi, coducendi, locandi,
 C 3 & alij

*Causa regū
 instituen-
 dorum.*

*Cic. offe.
 lib. 2.*

*Cic. lib. 3.
 de Legib.*

& alij politici contractus. at verò huic vel illi magistratuū generi subesse, Monarchiæ meræ, aut mixtæ, aut regibus, aut dictatoribus, aut cōsulibus, id totum liberum est, volūtarium est, & à populorū sententiis quod suis arbitrantur esse rationibus vtilissimum, diligente proficiscitur; quod prudentissima Romanorum respub. demonstrat. vbi quum Romulus primò sine legibus regnans abusus potestate prohibuit, ideòque à senatoribus concisus in frustra, valde alienasset à regia potestate Romanorum animos, ij tamen post alicuius temporis interregnum, multorum regnantium tædio ad nouum regem succedendum propenderent, Romulòque sex continuos reges suffecissent, quum iam potentia regis in ciuitate Romana plusquam ducentis annis inueterasset, in Tarquinio Superbo post vigesimū quintum regni sui annum, non propter malè administratam respub. sed propter arrogantiam, & non accitò ad consultandum de rebus communibus quos respub. ei dedisset consiliarios, nomen regium è ciuitate Romana funditus profligarunt. sic enim est apud Titum Liuium. Hic regum primus traditum a primoribus morem de omnibus Senatū consulendi soluit, domesticis consilijs respub. administrauit, bellum, pacem, foedera, societates per se ipse cum quibus uoluit iniussu populū Senatus fecit diremitque. Latinorum sibi maxime gentem conciliabat, vt peregrinis quoque opibus tutior inter eos esset, neque hospitia modò cum primoribus eorum, sed affinitates quoque iungebat &. Hæc vera causa & ratio fuit, cur Tarquinium regem cum liberis, Romanæ ciuitas sempiterno exilio multauit, & aliam deinceps politiæ formam assumpsit. Nam stuprum Lucretiæ a filio priuato, non a patre rege illatum, nec a patre vlla significatione probatum, sed patre ipso

Liui. lib. 1.

*Vera causa
cur authoritas
nomen regium
& Romana
ciuitate e-
iectam sit.*

Liui. ibid.

sciente & fortasse vlcisci volente patratum, occasio
 fuit potius exequendi quod prius conceperant,
 quam vera & primaria causa, cur rege cum stirpe
 tota in exilium missò, regium imperium obliuione
 æterna delere proponerent. Atqui (dixerit aliquis)
 hoc temerè iniustèque factum est non æquitate &
 iudicio. imò præter particulares rationes grauissi-
 mas, eadem vis atque potestas, quæ in omnibus li-
 beris respub. naturæ ipsius digito inscripta occultè
 infidet, in vna autem magis quàm in alia illustribus
 signis enitescit, hoc Romanorum factum abundè
 præstat. Semper enim illud retinuerunt Romani, vt
 nemo inter eos regnaret, nisi quem *regnare patres
 decernerent, populus iuberet*. Nec satis erat Lucio
 Tarquinio Prisci Tarquinij regis sobolem fuisse,
 nisi præterea ad regium ei diadema conferendum,
 expressa Senatus, populique suffragia accederent,
 & non inaniter Seruio Tullio obiectum est, quòd *Liui, lib. 2.*
*non interregno (vt antea solebat) imito quo de rege fu-
 turo deliberari poterat, non Comitibus habitis, non per-
 suffragium populi, non authoribus patribus, sed dolo &
 fraude regnum occupasset.* quanquam quum annos
 iam quadraginta quatuor, populo permittente reg-
 nasset, & moderato imperio non mediocrem popu-
 li benevolentiam collegisset, tacitum populi cõsen-
 sum habuisse quispiam non absurde posset inter-
 pretari. Quum ergò hæc sempiterna populi au-
 thoritas ad illud alterum adiuncta fuerit, quòd Tar-
 quinius iste pacta cõuenta quibus ad regnum eue-
 ctus est violabat, quòd *senatum contemnebat, quòd sa-
 tellitum armorum presidio magis quàm ciuium beneuolen-
 tia fidebat, quòd cognitiones rerum capitalium sine consi-
 lijs, per se solus exercebat, quòd sine iusta causa alios occi-
 debat, alios agebat in exilium, alios mulctabat bonis, in que
 ipse inuaderet, firmissima ratione concluditur iure*
Liui. vbi supra.

regno priuari potuiffè, qui tam licenter conditi-
nes quibus regnū acceperat traſgrediebatur. Et qu-
populus aduerteret eum occultis cuniculis à regno
legib. alligato ad abſolutam monarchiã & tyranni-
dem moliri ſibi viam nihil, fecit niſi quod & ratio
& natura ſuggerebat, quum oportunis remedijs in-
tentatum gladium à capite ſuo auertit. Quæ omnia
vt in iſtis Paganorum reſpub. ſunt clariffima, ſic in-
ter Chriſtianos multo ſunt illuſtriora, & maxime
perſpicuis probata rationibus, & nobiliſſimis de-
monſtrata omnium ſæculorum experimentis.

2.

2. Est enim ratum & fixum Theologorum axio-
ma, gratia non tolli naturam, ſed potius ea que po-
tè ſunt nobis à ſummo naturæ conditore natura-
liter collata dona, eadem ſuperueniente Chriſti di-
uino lumine magis augeri & roborari. Vnde in om-
nibus naturæ officijs, in diligendis liberis, in colen-
do principe, in ciuilibus mutuo dandi & accipiend-
contractibus, multo rectius ſe gerit præter natura-
Chriſti gratia adiutus Chriſtianus, quàm ſola natu-
ræ bonitate adductus paganus. Eadem ergo Chriſti
gratia eundem hominem è pagano Chriſtianum
incitabit ad generale reipub. bonum multo magis
quàm antea quum paganus eſſet vehementiſſimo
ſtudio promouendum. Neque enim (vt impius ille
Machiauellus ſceleratè garriebat) Chriſtiana reli-
gio in Chriſtianiſ indolem virtutis omnem debilitat,
eorumque frangit ſpiritus, & à rebus politicis
prudenter & excelto animo ſuſcipiendis retardat,
ſed contra potius ita exacuit & perpoliuit, vt Chriſ-
tiani hac in re, & Græcorum & Romanorum pru-
dentiffimos multum ſuperauerint, vt poſtea oſten-
detur. Præterea Chriſti Euangelium debitam antea
principibus paganis obedientiam non ſuſtulit, que
tamen aliquam pietati Chriſtianæ remoram & im-

*Machia. in
Liuium l.
3. ca. 2.*

pediment-

pedimentum obiecit: quando ergo minus Christianos populos naturali facultate sui rectè ordinandi priuauit, qua veram pietatem in seipsis magis poterant accendere, & Christi sanctissimum Euangelium longè fœlicius & latius propagare? Et quis negauerit omnia regna eò esse fœlicius & perfectius constituta, quò magis sunt ad rationis, & diuinæ obedientiæ cultum confirmata? Si enim in eo consistat hominis perfectio vt inferiores animæ vires rationi ratio summo Deo obtemperet; & generales quoque hominum societates sunt id est respub. eò sunt magis numeris suis absolutæ, quo magis eæ a turpitudine & scelerum fœditate ad virtutem & probitatem diriguntur. Pulcherime autem à principe philosophorum scriptum est. *Qui legē imperare iubet, imperare iubet & Deū & legē, qui homini (sine lege) mandat imperium, admouet & bestiam. Nam cupiditas quædam veluti bestia est, & ira peruerit eos qui præsumunt, etiam si optimi sint viri. lex autem mens est, nullo perturbata affectu.* Christianæ ergo respub. quæ ira certis legibus imperandi & obediendi sunt astrictæ, vt reges nisi secundum pietatem & iustitiam imperare non possint, nec subditi obedire nisi in ijs quæ iusta, pia & Christianæ sanctitati consentanea sunt, longè superant respub. vel paganas, vel hæreticas, in quibus principi sine vllis limitibus tributa est quidlibet pro arbitrato præcipiendi autoritas. Illæ enim quia ab homine reguntur ad rationis & iustitiæ normā imperante, reguntur non tã ab homine quàm a Deo; istæ quia flectuntur ad nutū hominis, ex legis voluntate sua omnia reipub. iura commutantis, subijciuntur nō tam homini quàm belluæ, quū hic rector nullam aliam legem quàm cupidinem suam in moderanda respub. sequatur. Quorū vtriusque notabile spectaculum

Reges quoque magis legibus astricti eo sunt feliciores.

Arist. Polit. lib. 3. ca. 12.

*Hispania
& Angliæ
comparatio*

culum præbet Christianorum & Protestantium
 gionum nostra hac ætate comparatio. Intueamur
 nim Hispanias, quo statu sunt, sub principibus,
 legum antiquarum præscriptum & Angliã; Germ
 niamq; sub principibus ad suum arbitratum eas
 ministrantibus. Illic ubi regum potestas ita temper
 ta est, vt secundum leges præsent nec antiqua patri
 iura possint euertere, & religio Christianorum ant
 quissima, vera regnorum conseruatric viget, & Ec
 clesiasticus ordo floret, & nobilitas est in honore,
 populus in summa pace atque otio, & vtræque resp
 Hispana atque Lusitanica in oriente & Occident
 rebus gloriosissimè gestis ita imperium amplific
 runt, vt nihil veterum Romanorum gloriæ conce
 dant, & maximos Asiæ monarchas, in Christiani no
 minis admirationem commouerint, vt qui eas resp
 iudicio & maturè considerauerit, facile aduertat
 ab homine & lege, hoc est ab homine & ratione, ip
 soque Deo gubernari.

At in illis alijs, potissimum in Anglia, postquam
 rex Henricus excussa lege qua maiores eius omne
 post regnum Christiana fide imburum præfuerunt
 voluntatem suam in imperando sequi voluit, reipub
 licas sic immutata est, vt nullum Publicæ rei vestigi
 um, in eo regno poteris deprehendere; Ecclesiæ
 plurimæ à fundamentis excisæ, totus ordo Ecclesi
 sticus euersus, vt sine certissima morte, nemo sacer
 diaconus, nulla omnino persona Ecclesiastica, in ea pro
 uincia possit comparare, nobilitas antiqua partim
 interfecta, partim eiecta in exilium; quæ verò illis
 superest, publicis honoribus priuata, in ignobili o
 rio, & sordidis artibus cõtabescit, & paucis abiectis
 homuncionibus de lapide emptis & ad immeritos
 honores euectis, seruire atq; adulari cogitur: plebs
 verò ab eo tempore intolerandis tributis adeò exha
 uita

*Elizab. par
lament. an.
27. ca. 1.*

sta & exinanita est, vt vnus Henricus ille suo tēpore plus ab eis exegerit, quàm oēs superiores post Gulemum Normanum ducem, annis circiter quingētis, quemadmodum fidelibus publicarum tabularū rationibus constat, vniuersus inquam populus ita ab eo supra modum expilatus est, vt vel inuitissimi, vno anno in diuersis regni partib. quinquies ad arma magno numero maximoq. regis periculo & regni detrimēto cōuolauerint. Religio verò quæ præcipua est reip. basis & ornamentū, ita turpiter Chamieleontis instar facta est in omnes formas commutabilis, vt verè Atheismum subditi illi profiteantur, quum iuramento cogantur profiteri se eam fidem vt sanctissimam suscipere, quam princeps fidei & religionis caput suo tempore illis credendam impo- fuerit. Quo item modo in Germania principes Protestantes alligant suos subditos ad fidem quæ cuiq. principi regionatim arridet amplectandā, & in Trāsiluania eodem iure fit, vt sub dño Lutherano subditi sint Lutherani, sub Calviniano Calvinistę, sub Ariano Trinitario vel Samofateniano (nam hę sectę oēs in ea regione publicè docētur & vigēt) Christi Dei & beatissimæ Trinitatis hostes, quod perinde est, ac si manifestos Turcas & Iudæos diceres. Et quàm euidentis est has iā non esse respub. sed nefarias hominum impiorum congregationes; illasque priores, si clarissimū veritatis lumē sequimur tantū ab istis alijs discrepare, quantum cælum terræ, aurum ferro, ratio cupiditati, & (vt Aristot. ait) homo bestię antecellit. Non aut aliudē nascitur hæc differētia, quàm ab vna Christi religione quæ suis regibus necessaria pietatis & iustitię vincula circūdat vt ea nō possint perrūpere; quum illi alij tanquā *indomiti iuuenēsi* (vt loquitur propheta) ab effrenato mētis suę impetu huc & illuc rapti omnes reipub. ordines effusē

Polus de primatu li. 3.

Chro. Ang. an. 28. Henr. 8.

Angli protestantes Asbes.

Littera pab. Pofseuini ad Ducisā Mantua an. 1588.

Ierem. 2.

effuse populentur, & in corpora animalque & conscientias imperium plusquam tyrannicum videntur, & non solum humana iura sed diuina quoque & aeternam euangelij veritatem, suae inconstantiae libidini subijciant, vt quod truculentus ille Romani imperij praedo cum stupore audientium scilicet cuiusdam supplicanti iactauit, *Memento mihi omnium in omnes licere*, id isti exleges regnatores, non solum sed perpetuo, si non verbis iactent, certe moribus actionibus & tota dominandi praxi exercent. Quae horribilis politiae omnis perturbatio, nobilitatem Christianam resque publicas expergefacerere debent, vt dignitatis suae, quam & à natura, & à Christi diuinitissima religione affecuti sunt, recordentur, & quidem antea principibus suis leges non fuisse positae, quibus eorum comprimeretur ad publicum excidium prorumpens audacia; nunc saltem his grauibus incommodis edoctae eos ad certam regendi ex aequo & bono formam deuinciant; ne vni hominis indomita libido, ad innumerabiliu hominum vagaretur exitium & insignem diuinæ maiestatis blasphemiam.

At vero quum leges iam olim à maioribus nostris fixae sint, quum omnia regna Christianorum eisdem alligata sint, quum nulla sit respublica, quae regem alijs conditionibus admittat, quam vt iuste secundum mores patrios imperet, quum priorum Christiani patres nostri, obedientiae suae erga Deum erga respublicam & erga reges obseruatores religiosissimi, reges pacta conuenta transgressos, liberè officio sui admouerint, in errore pertinacibus obedire recusauerint, & vim molientes armata manu coercuerint; & ne sic quidem ad sanitatem redeuntis regio honore exuerint, aliosque eorum loco reges sibi elegerint; hæcque fecerint Christiano orbe toto con-

Sueton. in
Caligula.
ca. 29.

to consentiente & approbante; sordidi & seruilis animi est libertatem tam præclare nobis traditam negligere: & paganæ impietatis est quum præsentè aliorum ruinam aspiciamus nostram imminentem non præcauere, sed tanquam oculis & mète cæcos in euidēs corporis & æternum animæ exitium pro-ruere.

3 Cicumspice enim mihi vllum Christianū Europæ principem, regem, Imperatorem, an vllus ad principatum euehitur, à quo non prius de rectè & legitimè gubernando solenne & accuratissimè præscriptum iusurādum exigitur ab ijs, quibus respub. vices suas regem admittendi & approbandi commisit: Imperator. quidem Germaniæ qui est summus orbis Christiani magistratus, & cui reges Christiani oēs singularè prærogatiuā tribuunt, non semel, sed iterum atque iterum, ad rectè moderandū iuramentis sacrosanctis astringitur, priusquàm reipub. administrandæ plena ei potestas conceditur. Electo enim Imperatori statim à Principibus Electoribus hæ proponuntur cōditiones: *Tueatur reipub. Christianam, Pontificem, & Ecclesiam Romanam, cuius sit aduocatus. ius æquabiliter dicat, & paci consulat; leges omnes, iura & priuilegia Imperij confirmet, facultates Imperij neque distrabat nec oppigneret, neminem in dicta causa prescribat, sed iuris ordinem in eo sequatur, quod factum erit irritum habeatur.* Hæc primò Imperatoris nomine legati eius iurant, & de ijs seruandis cautionem interponunt, literasque de ea scriptas & obsignatas singulis tradunt electoribus. Accedit postea Imperator ipse Aquiligranum coronandus. an statim arripit supremas Imperij moderandæ habenas? Nihil minus. Primùm enim magna pompa in templum deducitur, & aliquantulum in diuino Christianorum sa-

3.

Mos eligendi et admittendi Imperatorem.

Steid. l. 1. an. 1519.

Iuramentum Imperatoris.

Ibid. lib. 2.

uer-

uersus ad Cæsarem coram infinita multitudine
 gat, *An fidem Catholicam seruare, defendere Ecclesiam
 administrare iustitiam, tueri viduas & pupillos, & an ho-
 norem debitum Romano Pontifici velit exhibere: vbi spe-
 pondit, ductus ad aram conceptis verbis iurat, post ad
 lium regreditur, nec adhuc Germaniæ Imperatoris
 nomen & honorē assecutus. Deinde enim nomi-
 totius Imperij, principes presentes Coloniæ. Archiepiscopus
 pus interrogat, an fidē & obsequium ei præstare, velint. et
 promisso, iungitur, & mox, Moguntinus & Treuirensis
 in sacrarium abducunt. vbi diaconi more vestitum in cathedra
 dra collocant, & post certas preces Coloniensis cum Archiepiscopi
 episcopi collegis euaginatam ei gladium tradit, armulatum
 inserit eius digito, ac sceptrum porrigit, diadema, verò summi
 Archiepiscopi tres eius capiti imponunt. & inde ad aram
 adductus iterum iurat se facturum boni principis officium.
 tum demum, eim Imperatoria sede collocato, Moguntinus
 nus se suosq; collegas & ordines Imperij, vt verò, & legitimo
 mo Imperatori commendat. Hæc verò tam magnifica
 & illustris actio, an muta tantum est ceremonia a
 stultæ plebeculæ oculos perstringendos? & non
 potius viua repræsentatio stipulationis factæ inter
 Imperatorem & Imperium de eo rectè Christianiæ
 & ex legibus procurando?*

Regum verò successio etiam si quodammodo est
 hæreditaria & perpetuata ferè serie à patribus ad fi-
 lios descendit; tamen nec illa adeò libera est atque
 soluta, quin huius ipsius obligationis à repub. cum
 rege contractæ luculenta præferat indicia. Quem-
 admodum enim in Gallia, quemadmodum in An-
 glia, vel Polonia, vel vlllo alio regno defuncti regni
 filius in patris solium assumitur? Non quasi sui fun-
 di dominus, quo modo Turcatū princeps morte
 patre repente sine vlllo inducente, imperium occupa-
 pat vt bellico iure partum, sed tanquam prædij alie-
 ni curator

ni curator ab episcopis & proceribus, & plebe, ad rempub. capellendam liberis votis petitus, & in defuncti patris locum surrogatus. Sic enim Gallia rex in regnum inducitur, qui post alia quaedam luculenta mysteria à superioribus illis perparum discrepantia, ab Archiepiscopo Rhemenſi, in Ecclesia illa altari ſiſtitur & poſtulat, *Vi Episcopis & Eccleſijs eorum conſeruet priuilegia canonica, ius & iuſtitiã debitam, Episcopos omnes & ſingulos Eccleſiaſque ita tueatur, quemadmodum officium eius requirit.* quæ quum rex facturum ſe receperit & iureiurando firmauerit, tũ deinceps Episcopos duo, interrogant multitudinem populi circumſuſam, *utram hunc pro rege habere velint, quumque populus conſenſum ſuum præbuerit, tũ corãm Archiepiscopo rex iuramento quod regni dicitur (prius enim ſolos Episcopos attingit) ad hunc modũ ſe obſtringit. In nomine Ieſu Chriſti, populo Chriſtiano mihi ſubiecto ea quæ ſequuntur ſpondeo. primũ quod Eccleſia Dei in vera pace meo præſidio perpetuò conſeruabitur. Deinde, quod prohibebo rapinas & iniuſtitiã in omni hominum genere. Tertio, præcipiam in omni iudicio exerceri æquitatem & miſericordiam, ut Deus clemens & miſericors mihi miſericordiam ſuam impertiat. Deniq; bona fide laborabo pro virili meo, ut ex omnibus terris iuriſdictioni meæ traditis expellam omnes quos Eccleſia hereticos declarauit, quæ omnia iureiurando meo rata facio.*

Quibus abſolutis poſt varias orationes Archiepiſcopus eum inungit, & ſceptrum ei tradit, & diadema regale capiti eius imponit, & denique in regalis throni poſſeſſione collocat: diſerte addens: *Hæc omnia tibi tanquam vero & legitimo hæredi, autoritate omnipotentis Dei iam nunc traduntur, per nos qui hic adſumus Episcopos & alios Dei ſamulos; memineriſque ſacerdotes tantò eſſe tibi magis honorandos & fouendos, quamò eos cernis magis ſacris altaribus appropinquare.*

Anglica-

*Le Sacre
du Roy de
France.
Iuramentũ
reg. Gallia.*

*Nota ad
qua Rex
Gallia ex
offic. regali
obligatur.*

*Par la tra-
dition qua
preſente-
ment &c.*

Anglicani autem regis institutio ita ad hanc Gallicanam quam proximè accedit, vt vel vna ab altera fuisse expressa, vel vtraq. ab iisdem authoribus signata videatur. Angliæ siquidem rex ad summam Ecclesiæ Westmonasterien. altare apponens manus sacrosanctis Euangelijs religiosè iurat, se tota vitæ habiturum reuerentiam atque honorem omnipotentis Ecclesiæ Catholicæ, & ministris eius, se dicturum populo æquabile, & abrogaturum omnes iniquas leges & consuetudines. Quo facto, mox Archiepiscopus Cantuarien. cum vno & altero ex proceribus ad populum cõuersus explicat illis regis iusurandum, quod admodum iustè & legitimè se imperaturum esse professus, & tum à populo querit vtrum tali principi se sint subicere eiusque mandatis obedire: quumque illi rere velle concordia acclamatione significauerint, demum Archiepiscopus eodem quo prius modo Gallicanis regibus dicitur, gladium ei porrigit, diadema sceptrumque donat, & ad extremum, (inquit) & retine a modo locum fidem & iusurantium tuum. & simul horribili communicatione ex populi omnipotentis Dei præcipit, hunc regalem locum non ascendat nisi fideliter apud se statuerit plenè obseruare, adeo solemni iuramento se facturum recepit.

Poloni quoq. regis coronatio eodem planè perficitur, nisi quoddam Archiepiscopus Gnesnensis singula regni insignia quæ regi tradit, breui semper oratiuncula explicatiùs eum officij sui, & quid ea significetur commonefacit. Primò enim regis aditum vt coronetur accessu sic eum affatur: *Quem die optime princeps, per manus nostras, qui Christi salutariis vice hac in re fungimur licet indigni, sacram vincturum & regni insignia sis suscepturus, bene est vt te de onere ad quod destinaris aliquantulum moneamus. Regiam die suscipis dignitatem. & regendi fideles populos tibi committimus.*

*Iuramentum
reg. Angli.
Hist. Ang.
in Richar.
2. & 2.*

*Holinsh. hist.
Angl. pag.
476. &
1005.*

*Alex. Guagu.
guam. reru
polon. to. 1.
pag. 276.
&c.
Oricho. in
Chimera
Jo. 90.*

missos curam sumis, considera quod omnis potestas a Domino Deo est, per quem reges regnant & legum conditores iusta decernunt &c. proxime post vinctionem quum gladium ei porrigit. Accipe (inquit) gladium desuper altari sumptum per nostras manus licet indignas, vice tamen & auctoritate sanctorum Apostolorum consecratas, regulariter tibi concessum, nostraeque benedictionis officio in defensionem sanctae Dei ecclesiae diuinitus ordinatum, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum &c. per quem sanctam Dei ecclesiam, eiusque fideles propugnes atque protegas. Vbi corona regali caput, & sceptrum manus eius exornat, ad priorem, Accipe (inquit) coronam regni, quae episcoporum manibus capiti tuo imponitur, In nomine patris & filii & spiritus sancti, qua sanctitatis gloriam & honorem, & opus fortitudinis intelligas significari; & per hanc te participem fieri ministerij nostri non ignores, ut sicut nos in interioribus pastores animarum intelligimur, ita tu (exterius) contra omnes aduersitates, Ecclesiae Christi, regnique tibi à Deo dati defensor existas: ad posterius sceptrum videlicet, Accipe (inquit) virgam virtutis atque veritatis, qua intelligas officium tuum esse, mulcere pios, terrere reprobos, errantes viam docere, lapsis manum porrigere, disperdere superbos, & releuare humiles, &c. denique augustam hanc coronationis caeremoniam concludens, quum regem in folio regali constituit, eodem modo Archiepiscopus hic Gnesnensis suum Polonum, quo Rhemensis Gallum, & Cantuariensis Anglum regem alloquens, Sta (inquit) & amodo retine locum tibi delegatum per auctoritatem omnipotentis Dei, & per praesentem traditionem nostram, omnium scilicet episcoporum caterorumque Dei seruorum; ac quando clerum sacris altaribus propinquiorem perspicias, tanto ei potentior in locis congruis honorem impendere memineris, quatenus mediator Dei & hominum Christus Iesus, te mediatorum cleri & plebis, in hoc regni solio confirmet. Iurandum

Usus gladij regalis.

Rex participi ministerij sacerdotialis.

Alexan. ez Oricho. ubi su. pa. 288 & fo. 106

Autoritas regia apud Christianos confertur per episcopos.

D dum

*Iuramentū
regis Polo-
nia.*

dum autem regis istius profus conuenit cum
superiore Germani Imperatoris & aliorum regū
Promittit enim coram Deo & Angelis eius, legem, iustitiam
& pacem Ecclesie Dei, populoque sibi subiecto, pro posse
facere & seruare, Ecclesiarum pontificibus condignum

*Bodin de
la Repub.
libi. 2. c. 9.*

canonicum honorem exhibere. &c. in fine autem ex-
catē ponitur, si (quod absit) iuramentum meum viola-
ro, nullam nobis incolæ regni obedientiam debebunt. *Deus
adiuuet & hæc sancta Dei Euangelia.* Illud ver-
lentio non est prætereundum, quod prius in alia
coronatione annotauimus, hunc quoque regis

*Theueri Cos-
mog. vni-
uersali, 2.
ca. 4.*

primò iuramentum præstare de iustitia (quemad-
dum diximus) colenda, deinde verò Marechallus
regni alta voce à Senatu & Nobilitate rogat, utrum
principi se velint submittere, quibus se velle respon-
dentes, ita demum Episcopi reliquas cæremonias
soluunt. Quæ facile euincunt directam & per-

cuam esse stipulationem, conuentum, & pactum
inter reges Christianos & populos, primoque
stringi fidem regum ad iustitiam & Christianam imp-
dum, deinceps sequi obligationem populi ad legem
me obediendum. quibus ex iuramentis & regis
testati adiunctis conditionibus, constat Christianis
rum omnium regna, iustitiæ & æquitatis, potestatis
autem religionis & fidei regulis sic esse subiectos
quemadmodum propterea Rex à repub. potestatem
regali induitur, ita quando ea deficiunt, verum
Christianæ Rex vocandus non est, sed non hile
tantum communiōne, quemadmodum p-
vel ex ære fufum hominis simulachrum appellat
homo.

4 Et hæc quidem latissima sunt, si cum hominibus
moderatis ageretur. Sed quoniam hoc temperatur
te emergunt inōstrosa quædam creaturæ veterum
Centauris similes partim homines, partim bestias, no-
qui

quidem Catholicorum præ se ferentes, sed reuera præfracti & impudentes Calvinistæ, qui vt contra vniuersalem omnium Christianorum nationū morem, sui generis Calvinistam hoc est profligatissimū hæresiarcham Gallicani regni spolijs amplificent, ista omnia quæ de regū inauguratione diximus aspernantur; paulò diutius in hac re insistendum est, & quid contra hæc afferant paucis expendendum. Sic aut̃ illi Sciendum est in regnis Christianorum quæ successione à patribus ad liberos veniunt, quale est inter alia Gallicanum, regem perpetuò viuere; ideoque successor verus est & legitimus dominus, priusquam coronatur. & coronatio nihil est aliud quam declaratio vel significatio & nota honoris atque maiestatis prius per naturam & legem acquisita. ideoque fatendum est regem ideo coronari quia est rex. nō ideo esse regem quia coronatur. Neq; verò aliqua lex regni huius impedit, quo minus rex Nauarræus diademate Gallicano fruatur, etiamsi permaneat in sua religione Calviniana. Hæc illi. vbi quòd dicunt hæresim nō impedire quòd minus quis Christianorum hominū Rex efficiatur: id quàm falsum est aliàs demonstrabitur, quòd autem de coronatione dicitur, id quia huius est loci, ideo hoc loco est examinandum. & quam eius quærimus vberiore refutatione quàm ipsam coronationis efficacissimam actionem? Quid enim Catholicus iste Calvinista? proximus hæres verus est Rex priusquàm coronatur, & coronatio nihil est aliud quam nota & insigne eius, qui iam ante perfectus erat rex. Quid autem ordo coronationis, hoc est generalis omnium Gallorū, imò omnium Christianorum, Episcoporum, procerum & populi vox? Regia (inquiunt ad regem) potestas tibi non est à natura, à generatione sola, sed nunc tibi traditur per episcopos omnipotentis Dei autoritate. Illi totum attribuunt sanguini, vt si quis defunctū regē proxima sanguinis

Apolo. Cathol. parte 2. pa. 112.

Cap. 4. 5. 6.

Ius regium non est potestatis in sola sanguinis proximi successione Sup. fo. 48

nis cognatione attigerit, is statim sine controuersis
 yllisque populi Christiani suffragijs rex necessa-
 statuatur. At quid respub. tota in hac augusta im-
 gurationis cæremonia? Quum Episcopi quærat
 multitudine astate quæ personā populi totius rep-
 sentat, utrū hūc talē *regē suum habere velit*, mag-
 nificè significat & si multum insit in sanguinis cõ-
 cione, populi tamen iudicium & voluntatem
 intercedere; aded vt si is qui proximus est gene-
 defunctis parentibus, improbitate, nequitia, ma-
 me autem perfidia, apostasia, hæresi, sit alieni-
 mus; tum esse in potestate populi, vt quemad-
 dum regio sanguini proximos, eosq. regno ger-
 do idoneos, *reges suos habere velit*; sic eosdem
 pter infanda vitia hæresimque turpissimam reg-
 administrando ineptos, *reges suos habere nolit*. Qu-
 autem isti seditiosè cauillantur, has regibus
 politas sponiones & vincula, totamque coror-
 di cæremoniam, nuper esse introductam Episco-
 rum fraudibus, antiquitus autem reges fuisse li-
 riores; in eo vt in reliquis Euangelij sui capit-
 labuntur imperitissimè. Si enim memoriam
 quitatis vltimam replicare volumus, postquam
 militaribus & tumultuosis populi electionibus
 certum ordinem regum Christianorum institui-
 redacta est, nemo vnquā Rex factus est, à quo p-
 respub. & ecclesia hanc sanctam professionem,
 que firmissima iuris & religionis forma deuinc-
 non exegerit. Narrant Chronographi Galli ante
 nos quingentos tempore Henrici I. fuisse in bib-
 theca Bellouacensi librum quò continebatur
 antiquus sacrandi reges Gallia: qui mos valde
 que ad Philippum primum, post quem forma
 nonnihil est immutata. Antea verò rex ille ad
 hoc modo admissus est. Post missam inceptā, Ar-
 episc

*Vbi sup. in
 Apologia
 Cuth.*

*Mos anti-
 quus sacræ
 di reg. Gal.
 an. 1059.
 Theuer. Cos-
 mog. vni-
 uersel. l. 15
 ca. 2.*

*Bisfor. l. 3
 ca. 20.
 Papirius
 Massonus
 Annal. lib.
 3. pa. 215.*

episcopus. Rhemensis recensere solebat, et explicare regi
multa capita partim quæ pertinebāt ad fidem Catho-
 licam, partim quæ attingebant mysteria suæ conse-
 crationis; quæ rex magna cum deuotiōe debebat re-
 cipere, tanquā diuinitus ordinata; simulq. querebat,
 Archiepiscopus utrū ijs fidē adiūgeret, & utrum sta-
 tuisset apud se, in æternū defendere ac tueri fidē Ca-
 tholicā, seque aduersariū opponere hæreticis malē
 de Ecclesia Dei sentiētibus. Cui quū rex respōdit
 se velle mori omneq. suas opes ac vires impendere
 ad cultum & defensionem diuinorum mysteriorū,
 quæ reges sui maiores crediderūt & tenuerunt, hoc
 totum quod Archiepiscopus ei proposuerat scripto
 est exceptum, & manu regia consignatum, & mox
 iusiurandum hac forma verborum adiunctum. Ego
 N. Dei gratia mox fururus rex francorum, in hoc die ordi-
 nationis meæ polliceor coram Deo & sanctis eius quod ser-
 uabo priuilegia canonica, iustitiamque & ius vniciusque præ-
 lato debitam, vosq. defendam Deo iuuante quātum poterō,
 quemadmodum Rex ex officio in suo regno defendere debet
 vnumquemque Episcopum & Ecclesiam; & admini-
 strabo populo iustitiam & leges, vti ius postulat. Hoc dein-
 ceptum iuramentum perscriptum Rex tradit Archie-
 piscopo Rhemensi coram alijs Archiepiscopis Ab-
 batibus, principibusq. & proceribus. Ad extremum
 Archiepiscopus Rhemensis in manus accipit cru-
 cem S. Remigij, & coram tota multitudine regi de-
 clarat, quod ad eum pertinet electio & consecratio
 regum; in quarum vtriusque possessione fuerunt
 Rhemenses Archiepiscopi à tempore primi regis
 Christiani Clodouæi; & quod ius illis postea cōfir-
 matum erat per pontificem summū Victorem; id
 quod Rex item agnoscit, & rursus cōfirmat. statim
 que cū assensu Henrici patris illic præsentis Archie-
 piscopus Rhemensis, eligit Philippum filiū in regē Gallo-

*Ius Archi-
 epis. Rhem.
 in sacrao
 Reg. Fran-
 corum.*

*Essur. Phi-
 lip. en &
 pour Roy
 de France.*

*Novi, Pap.
provisioni,
nouveau veu
lons, soit
fuit nostre
Roy.*

rum. deinde assenserunt Archiepiscopi, Episcopi, & Liberes: tunc principes, Duces, Marchiones, Comites, & extremus clerus & populus una voce clamant, Nos regem approbamus, nos eum volumus, fiat noster Rex, &c. Hæc est antiqua Gallos reges sacrandi & in regnum constituti forma, à primo Clodouæo videlicet Philippum I. continuata: quæ etiam non semper ad civitatem Rhemen. aut etiam quoad Archiepiscopum observata sit, vel quia per externa aut interna bella & varias Galliarum in diversa regna partitiones eiusmodi iura intermissa sunt, vel quia aliquando Romani Pontifices in Galliam venientes munere functi sunt, vel quia civitate Rhemen. Episcopo excommunicato, nec locus, nec persona erat ei officio peragendo idonea, vel quia Episcopus in illa Ecclesia deerat, vel quia imminentes turbæ celerem regis coronationem requirebant, etiam quia varius motus & tumultus in republica civitati ne Rhemos securè accedi posset impedierunt, & ut alius quàm Rhemen. Primas officium illud perageret effecerunt, tamen illud fuisse sepe peritus Ecclesiæ Rhemen. Ludouici (qui Philippi filius erat) historia demonstrat. Quum enim Philippo patre mortuo, de successore statuendo contentio & contentio inter proceres inciperet exdescere (neque enim proxima cognatio sine ordinato assensu ad regiam sedem obtinendam satis erat) Ludouicus autem Philippi filius, quoniam in adolescentia Ecclesiæ amicitiam liberali defensione promeruerat, pauperum & orphanorum causam sustentauerat, tyrannos potentissime perdomuerat, ad regni fastigium à bonis expetebatur sicut mali & impij eum excludere volebant, hanc ob causam consulti proceres decreuerunt, potissimum suadente sapientissimo Luone Carnotensi Episcopo, ut tranquillitatem reip. procurandam, & resellendam

*Aimen. de
gest. Fran.
cor. libr. 5.
cap. 49.*

plorum machinationem quam citissime, Aurelias conueniunt
 & Ludouicum regem coronare festinent. Hoc enim con-
 trouersiam omnem tollebat, & ei plenam gubernandi
 regni tradebat potestatem. Quasē Senonens. Archie-
 piscopus cum alijs permixtis (sed absente Rhemenſi) sa-
 cratissima vnctionis liquore delibatum regem, abiecto secu-
 laris militia gladio, ecclesiastico ad vindictam malefactorū
 accingens diademate coronauit, nec non & sceptrum & vir-
 gam, & per hæc ecclesiarum & pauperum defensionem, ap-
 probante clero & populo tradidit. Quæ historia luculē-
 ter docet, etiamsi in proximo sanguine magna fue-
 rit ad regnum adipiscendum prærogatiua, tamen eā
 dignitate proprie per Episcopos cū cleri & ordinū
 approbatione tū demū conferri, quū rex corona-
 tur, id quod vt à primis regibus ad Philippū hūc ei-
 usq. filiū durauit, ita deinceps etiā ad hodiernū diē,
 in regū coronatione elucet. Ceterum (vt in historia
 progrediamur) necdum post celebrationem diuinorum rex
 ornamenta solennia deposuerat quum nunciū à Rhemenſi ec-
 clesia veniunt, autoritate Apostolica, si tempestiue venisset,
 ne regia fieret vnctio interminantes. Dicebant siquidē illud
 coronandi Regis officium ad ius ecclesie Rhemenſis pertinere,
 eamq. à primo rege Francorū Clodoueo, (quem baptizauit
 S. Remigius) hanc prærogatiuā illibatā & inconuulsam re-
 nere, ideoq. si Ludouicus ordine, si legitime, si mori-
 bus ecclesie & reip. Gallicanæ in regū thronū vel-
 let ascendere, attendendū esse Archiepif. Rhemenſis
 assensum, & accipiendā ab eo inunctionē. Quanquā
 aut & temporū angustia, magnæq. necessitates, &
 sanctorum virorum autoritas, qui quod agebant
 à Rhemenſi præfule ratum habendum cōfidebant,
 rem gestam probabiliter excusaret; tamen iuxta
 antiquos mores, aliter fieri debuisset, aliudque po-
 stulasse Ecclesie Rhemenſis prærogatiuam; & Rhe-
 menſium expoſtulatione, & regis tacita assensio, si qui-

Regis gla-
 dius est ec-
 clesiasticus
 quia ab ec-
 clesia & ad
 ecclesie bo-
 num atque
 defensionē
 traditur.

D 4 dem

Belfo. li. 3. ca. 35. Emil. l. 5 in Ludouic. Rege 39. vi de Iuonem epif. 70. dem nuncij illi tempeftiue veniffent, fatis clarè fignificauit. Quod quanquam Epifcopi illic congregati nõ fimpliciter admittunt; tamen neminem vnquam per Clodouæum Chriftianum Gallorum regem ad regiam dignitatem afcendiffe, niſi qui per Epifcopos & Archiepiſcopos ſacraſtus fuiſſet & per populum approbatus, egregiè clariffimilq. argumentis in ſua ad Rhemenſem reſponſione oſtendunt, & continuè regum poſteriorũ Capetianę ſtirpis hiftoria euidentiffimè declarat. Nã de ipſo Hugone Capeto cuius & personale ius totum, & hæreditarium quoq. regnandi ius quod ad poſteros trãſmiſit, ab epifcoporum procerũ plebilq. conſenſu manauit, nemo poteſt ambigere. Idemq. Capetus nõ ignorans quantum vis eſſet in ordinũ conſenſu ad regẽ perficiendũ, ipſe uiuens Robertũ filiũ regem cõoprauit, eumq. ſe ipſe te ſacrandum curauit; ne in nondum firmato regno, ſi ipſa ſua fata id differretur, exoriri poſſet in tanta morte aliquid de reate regni vel ſcelere, vel virtute petendi nouarum re-

Emil. l. 3 in Roberto Rege 26. moles. Robertus quoque ætate iam ingraueſcente eadem quã pater ratioẽ adductus, partim etiã quã videbat vxorem ſtudere, vt filius minor natus maior in regni ſucceſſione ante ferretur, generalẽ ordinẽ conuentũ indixit, ſecutus laudabilẽ maiorum ſuorum conſuetudinẽ quibus propoſuit ſe valdè cupere & deſiderare, antequã ipſe ex hac vita migraret filius eius Henricus coronaretur. Cui regis deſiderio ordines regni authoritate dederũt, atq. ita uiuente patre Roberto, Henricus I. ſacra-

A quoy le conſeil des aſſeſſes de la cour de France. Optimus quidẽ fuit iſte rex Henricus, & vt patet Robertus, iuſtè ſancteq. regnũ hoc gubernauit, ne-

26. vllã ſuberat cauſa cur ſuſpicaretur populũ minus fore filio quã ſibi patriq. & auo fuerat obſequenti. nec verò regis ſucceſſionis ius ignorabat, & tamẽ quũ iã ſeneſceret, cõuocato Pariſijs ordinũ concilio allato in cõſpectũ oĩm filio ſuo Philippo, ſic eos locutus eſt.

locutus est. Haec enim charissimi amici, ego vobis fui caput nobilitatis & militie vestre, nunc vero sentio me aetate & corpore ingrauescere, ut diu in hac vita vobiscum non sum futurus: ideoque vos oro si unquam me amastis, eum nunc in presentia amorem & charitatem mihi exhibite, consentiendo ut hic meus quem presentem videtis filius vestimentis regalibus induatur, & ut postquam Rex Gallie coronatus est, vos eius fidelitatem iuretis & promittatis obedientiam atque subiectionem quandiu vixerit. Quumque singulos separatim interrogasset, ijque promississent, tum demum Rhemos ventum est; & ibi caeremonia coronationis parata quemadmodum modo explicauimus. Hic autem Philippus rex propter infames cum Comitibus Andegauensibus vxore, sua ipsius superstitie nuptias, multos annos excommunicatus est à pontifice Urbano 11. Gallo, & diadema regium ei ablatum. Mortuo autem Urbano, Belgici quidam episcopi rursus Diadema capiti regis imposuerunt, sed molestissimè ferentibus Gallie episcopis & conquerentibus de Belgarum impietate, quasi moriente pontifice, iniustitia quoque sententiae contra eum data moreretur; aut quasi non aequum fuerit ut rex ille Gallicani regni careret diademate, quoad Christianis legibus se submittendo, ecclesiae pastori & disciplinae de tam nefando scelere & diuini iuris transgressione satisfecisset. Quumque ad vitae usque finem iuxta plerisque historicos, in hac impietate peristeret, filium regem non potuit viuens sibi surrogare; ideoque eo mortuo & maiores erant in regno motus, maiusque periculum ne Ludouicus filius à paterno regno excluderetur, quod tamen, ut iam ostendimus, Episcoporum maximè diligentia, celeriter ab eis in ciuitate Aureliarum vnctus & coronatus obtinuit. Qui Episcopi quum Ecclesiae Rhemensis quod eum regem Aureliis constituerant & inunxerant con-

D s querenti,

Guillelmo Nangiaco an. 1059. Belforest li. 3. ca. 20

Quando obedientia & fidelitas regi debetur.

Ino epist. 81. apud Paul. A. milium. vide Luon. epist. 134.

Belforest lib. 3. cap. 42. Amsl. lib. 5. in Lud. iunior. rege. 40. & in Philippo 2. rege 41.

Ius in episc. querenti, ratione facti sui reddunt, iure (aiunt) *79.*
in regem fuisse consecratum, non tantum quod iure
reditario ei regnum compatebat, sed etiam idque magis,
 magis, quia eum consensus episcoporum & procerum in
 pridem elegerat. Ludouicus autem iste suo periculo
 edoctus, filium heredem Ludouicum Iuniorum
 antequam ipse moreretur auorum exemplo con-
 uit legitime in ecclesia Rhemenſi vngedum. Quod
 item Ludouicus, erga filiū suum Philippū 11. praestitit.
 Quae singula euidenter probant non esse
 & perfectum in Gallia regem, quem reipub. vox
 suffragatio in eo coronationis actu regem suum
 admiserit & probauerit. Non quod putē reges Gal-
 lorū simpliciter istis suffragiis eligi, aut quod ne-
 eosdem hereditaria sanguinis agnatione succedere
 sed quod asseram iuxta omnium Christianorum
 liberarum rerum pub. atque regnorum naturam
 morem, proximos haeredes debere confirmari, et
 probari, plenamque possessionem & iurisdic-
 tionem accipere à repub. ad quam semper spectat,
 quis natura stultus aut insanus, si vel corpore
 animo monstrum, etiamsi idem generis necessi-
 dine sit proximus, eum tamen quia regere non po-
 test, sed tantum destruere, ab assumendo regis offi-
 cio repellere. Idem nimirum ius habent Gal-
 principes regni haeredes à natura, quod Imperato-
 res Germanorum ab electione, idem quod ex spon-
 salibus mariti ad vxores. Ut autem Imperator elec-
 ctus non ex electione, sed ex coronatione ius Imp-
 rij regendi assequitur, & vir non ex sponsalibus sed
 ex matrimonio solenniter contracto verus con-
 efficitur, nō aliter haeredem Galliae, reipub. Galliae
 nae sponsum, in sacro coronationis actu vbi expressus
 mutuus est vtriusque partis cōsensus, è sponso verum
 tanquam maritum, & coniugem, & regem reipub.
 eu adde

*Quislo est
 ius proxi-
 marum re-
 gni haeredū
 ante coro-
 nationem.*

euadere, necessariò dicendum est, & quicumque aliter regnare vult, esse adulterum non maritum, esse tyrannum non regem, esse inuasorem non successorem, maximè si ab antecessorum suorum fide & religione discesserit. Nam in Christianis vt episcopis ita regibus quoque illud Nazianzeni verissimum est: *Propriè successor est qui non minus infide, quam in throno succedit. qui autem contrariam fidem amplectitur, aduersarius quoque in throno censi debet, & rem ipsam veritatemque successionis non habet, nisi fortasse quis ita successorem dicat, quemadmodum morbum sanitati, tenebras luci, tempestatem tranquillitati, & demeniam prudentia, & hodierno die in Imperio Græciæ Amurathem Turcæ Còstantino Christiano, eadèque in ciuitate summū Mahometanæ religionis præsulè Iohāni Chrystostomo, & intota Asia Africæque Mahometismū Christianismo succedere dicimus. Neq. enim vnquā aliter Nauarreus S. Ludouico aut Hugoni Capeto, vel rex quicūq. Fræcus, sine sacro coronationis officio, quo eadè cū maioribus illis fide se imbutū testatur, illis regibus antiquis succedere potest.*

Nauarraus nunquam potest esse successor veterum Gallie regum.

Nazian. ora. in laudem Athanasii.

¶ Quod autem in Gallia valet, idem quoque in Germania valuit, antequam Imperium vt nunc est, in ea natione fuisset stabilitum. Eius enim Imperij originem qui faciunt antiquissimā, eam attribuunt Gregorio 5. Pòtifici, à quo hæc Imperatorū per Septeueros electio fūdata est, primusq. Otho 111. iuxta ordinē eū electus est Imperator. Antea verò nū Imperatores suo nutu inuadebant imperiū, & nō potius accipiebant ab aliis traditū, idque eum in finem vt ecclesiam ab hæreticis & prophanis hominibus defenderent? Imò hoc docent testes veritatis historici fidelissimi. Henricus enim primus, optimus & maximus Germaniæ rex, quanquam viuis Germaniæ regem designasset Ottonem filium, omniumque Francorum Imperio

5.

Ann 995. Reges Germanici ante Imperiū ibi constitutū quem admodum ad regendū assumptis.

Vitichindus gestor Saxonicorum lib. 1. in fine. ann. 936.

Imperio profecisset, cui etiam reliquit magnum latum
 Imperium non a patribus sibi relictum, sed per semetipsum
 acquisitum, & a solo Deo concessum, tamen quum
 functo patre regni possessionem adire debebat,
 quisgrani in basilica rebus omnibus ad eius coronationem
 instructis, procedit in medium Archiepiscopus Moguntinus vnà cum rege, & populum
 alloquens; En (inquit) adduco vobis a Deo electum,
 a domino rerum Henrico olim designatum, nunc vero
 cunctis principibus regem factum Ortonē. Si vobis ista
 electio placet, dextris in calum leuatis significate. Quumque
 populus dextras in excelsum attollens, nouo Duci pro
 spera omnia magna acclamatione fuisset precaturus,
 mox ab episcopo ducitur ad altare, super quod insignia
 regalia posita erant, gladius cum balteo, chlamys cum
 armillis, baculus cum scepro & diademate. sumensque
 episcopus ab altari gladium cum balteo conuersus ad regem
 Accipe (inquit) hunc gladium quo eijcias omnes Christi aduersarios,
 barbaros & malos Christianos, autoritate diuina tibi (per episcopos)
 tradita, omni cum potestate totius Imperij Francorum ad firmissimam
 pacem omnium Christianorum. Vtque breuis sim (tota enim
 ceremonia parum à vulgari regum coronandorum more postea
 usurpato discrepat) reliqua insignia pari modo episcopus
 ab altari tanquam à Christo accipiens regi tradit, adiciens
 explicationis gratia, regem illi singulis perpetuo admoneri
 aliàs ut zelo fidei feruere, aliàs ut paterna castigatione
 subiectos corripiat, primumque Dei ministris, viduis ac pupillis,
 manum misericordie porrigat: Denique ad extremum rex
 persusus a sancto, coronatur diademate aureo ab episcopis, & ab
 eisdem ad solium regale ducitur, in eoque collocatur.

Constanti.
 Manuscr.
 in annalibus
 in Irene.
 pag.
 159.

Græci quoque Imperatores etiam si hos inuendit ritus non haberēt, eorumque electio multo magis erat confusa & perturbata, vt qui sæpè à militibus,

bus, sæpè a populo, aliquando a senatu, aliquando
 factione paucorum hominum, non nunquam à fæ-
 minis palatinis, non nunquam à spadonibus & Eu-
 nuchis creabantur, nec rarò mera tyrannide Impe-
 rium inuadebant, semper tamen antiquitus Patriar-
 chæ tantus honor tribuebatur, vt Imperatores ei de
 religione Catholica primo satisfacere debuerint,
 priusquam legitimi Imperatores haberi possent,
 Ante annos plusquam mille, quum Zenone mor-
 tuo eius vidua Ariadne, summoto fratre mariti A-
 nastasium Imperatorem designandum curasset,
 quoniam is Patriarchæ Euphemio de fide suspectus
 erat, Patriarcha ei fortiter restitit, nec prius eum co-
 ronare voluit, quam Anastasius graui iuramento in
 scriptis relato confirmasset, fidem Catholicam se inuiola-
 tam seruaturum, neque quicquam rei nouæ suo tempore in
 ecclesiam illaturum, nec non Chalcedonensem synodum ex
 animi sententia tribus reliquis, Nicena, Constantinopoli-
 tana, Ephesine additurum. Magnæ enim fuerunt eo
 tempore multorum cõtra illud recentius Concili-
 um, vt nunc contra Tridentinum contentiones, à
 quorum sententia Anastasius putabatur non abhor-
 rere, ideoque istud de eo Cõcilio approbãdo maxi-
 mè vrgebat episcopus. Anastasius autem his condi-
 tionibus consensit, easque in scriptum retulit. atque ita de-
 mum Euphemius, chirographo accepto quo Anastasius
 se amplecti ecclesie dogmata, & Chalcedonensis concilij de-
 creta omnia seruaturum esse profitebatur, coronat homi-
 nem. Nec alio modo Imperator factus est Michael
 Curopalates, vel Rangabis; quem etiam si Senatus
 & exercitus Imperatorem nominasset, patriarcha
 tamen Nicephorus admittere recusauit, priusquam
 chirographo suo promississet se nulla ecclesie statuta viola-
 turum; neque Christianorum sanguine manus contamina-
 turum. Quoniam enim nuper defuncti Imperatoris
 tyran-

Potestas e-
 piscopi Cõ-
 stantinop. i
 in admitt-
 endis Im-
 peratoribus
 Græci.
 anno 524.
 Nicephor.
 lib. 16. cap.
 24. 26.
 Eusebii
 li. 3. ca. 32.

Zonaras
 To. 3. in
 Anastasio
 Dicoro.

Ibid. in Mi-
 chaelis Rã-
 gabe, anno
 820.

tyrannici Nicephori filium Stauratium relicto Imperio ad monasticam professionem coegerant, sine causa timebatur, ne Michael multorum veteri regi fauentium sanguine, nouum suum Imperium constabili- ret. Multisque post annis, valde iam patriarcharum potestate imminuta & regum tyrannide aucta, quum interfecto Nicephoro Phoca Imperatore, Ioannes Zimisca eius locum occupasset,

*Zonaras
ibid. in Io-
anne Zi-
misca.
Glicas in
Annalib.
part. 4. pa.
433.*

ad ecclesiam pergeret diadema suscepturus, Patriarcha Polieuctus eum tanquam cæde pollutum ecclesiam non est passus ingredi. Et quanquam Imperator obiceret, cædem suis manibus non fuisse patratam, neque vere mandato suo, sed Augustæ potius; tamen patriarcha eum admittere noluit, nisi prius polliceretur velle se & Theophanonem Augustam prioris Imperatoris vxorem, quæ cum Ioanne in mariti necem conspirauerat, regia pellere & relegare, & Nicephori percussores in exilium agere, & abrogare legem Nicephoro latam, qua ille sanxerat; Ne quis pontifex in sacro officio designaretur: & deniq; pro cæde Nicephori penas patriarchæ iudicio infligendas subire. Quæ ille omnia sacrum pollicitus; & re ipsa statim missis satellitibus Theophanonem regia eduxit, legem antiquauit, Nicephori interfectorem vrbe expulit, & quia ipse cædis particeps fuerat, quas prius opes habebat se pauperibus distributurum promisit: atq; demum simul in ecclesiam admittitur & diademate ornatur.

*Anno
974.*

Sed vt Græcos omittamus, & reueniamus ad Gallos & alios ijs vicinos quorum indoles est Orientalibus populis generosior, & natura ferenda tyrannide multò alienior, ij nunquam vllò sæculo reges habuerunt, nisi qui certis legibus, certis conditionibus imperarent, & quas non nisi cum status sui periculo possent violare. Ita apud Cæsarem rex Eburonum fatetur sua esse eiusmodi in subiectis

*Cæsar. de
bello Gall.
lib. 5.*

Gallos imperia, vt non minus haberet in se iuris multum

(si pacta

(si pacta & conuenta regni infringeret) quam ipse in
multitudinem. Idemque author narrat Vercingetori- *Ibid. lib. 7.*
 gem Aruernum qui totius Gallie principatum obtinue-
 rat, eò quòd regnum appetebat, ita nimirum vt suo vni-
 us nutu & volùtate omnia regeret, a ciuitate sua fuis-
 se interfectum. Ita paulò ante religionem Christianã
 in Gallia receptam, quòd Childericus Clodouai primi
 Christiani regis pater, quum regnaret super Francorum
 gentem, nimia erat in luxuria dissolutus, & eorum caput fi-
 lias stuprosè detrahere, Franci ob hoc indignantes, de regno
 eum eijciunt. quem etiam interficere cogitabant, nisi
 is celeri in Turingiam fuga vitæ suæ consuluisset.

Gregorius
 Turon. in
 historia
 Francorũ,
 lib. 2. ca.
 12.

Et ex omnibus Annalibus ediscimus eam fuisse an-
 tiquissimam Germanorum consuetudinem (è qui-
 bus oriundi sunt Franci) vt reges quòdem semper
 haberent, eosque ex nobilitate sumerent, sed eis nun-
 quam infinitam aut liberam potestatem darent. Et puta-
 bimus Christianos in maiores se angustias obedi-
 endi quibusuis perditis & nefarijs tyrannis conie-
 cisse, & minus quàm maiores eorum Paganos hon-
 nestari & religioni prouidisse?

Corn. Tacit-
 us lib. de
 morib.
 Germano-
 rum.

Certum est itaque siue Paganorum siue Christi-
 anorum iura consideremus, Gallorum regem sine
 ea quam inauguratus præstat obligatione, legitimũ
 regem non esse. Nec tamen (quod supra admonui
 & iterũ repeto) in sanguinis gradu nihil esse dico. est
 quidẽ regis hæres proximo defuncto, princeps vel
 etiam in aliquo gradu rex ante coronationẽ; (saltem
 si talis sit, eiusmodi moribus Christianis præditus,
 vt possit regnũ gubernandũ suscipere. Est vt loquũ-
 tur historici peritiores Galli, rex *designatus*: ceterũ
 rex plenus & perfectus non est, regni possessionem
 non est adeptus, nec regio iure potest imperare. est
 tantũmodo rex *designatus*, hoc est rex inchoatus, rex
 imperfectus, est rex hominũ opinione & spe, re vera,
 actu &

Aimor-
 nus. Belfo-
 rest.

*Rex abs-
que solenni
coronatio-
ne regnum
inuadens,
est potius
tyrannus
quàm rex.*

actu & expletè, antequam populi libera suffi-
gatio accesserit, rex dici non potest. contra que
li regnum inuaserit, tyrannus est non rex. &
fortassis vnus est nec vltimus coronationis finis,
legitimus rex à populo volente a scitus, a nefatio
ranno suo pte nutu regnum inuadente disting-
tur. Quòd si mos iste multo esset quàm est rece-
or, si per septingentos, aut sexcentos, aut quinge-
tos, aut quadringentos tantù annos in Gallia in-
leuisset, quàm tamen sancto Ludouico Catholico
Christianissimo (a quo isti hæretici suo regi hære-
co & Christiani nominis hosti ius omne deriuat)
multo sit antiquior; eum ita deuinctum & alle-
tum tenet, vt sine eo rex Gallia, iure nunquam
beri possit, nisi tamen alio iure quàm maiores
regnum hoc voluerit occupare, quod certè ali-
quàm tyrannicum esse non potest. Ipse enim
S. Ludouicus profiteretur, non minimam partem
gia potestatis ab hac consecratione pendere, ea
que legem (vt rex non nisi per ecclesiasticum min-
sterium ad regnum assumatur) esse lege hæred-
ria successionis etiamsi eam vel à primo vsque H-
gone Capeto traduxeris, & multò antiquiorem,
minus efficacem & firmam, regique perficien-
non minus necessariam.

*Vide Bel-
forest lib.
4. ca. 1.*

*Hispania
reges.*

Regibus autem Hispania nemo ignorat, à p-
mis reipub. eius initijs post Romanos expulsos, h-
idem tum sua voluntate, tum ipsa reipub. ordina-
one fuisse impositum, vt iustitia & religioni fuerit
subiecti; eosque reges semper professos, se ita re-
pub. illi imperasse. vt seruiert etiam, & quum
vtriusque & regis & reipub. salute agitur, reipub.
partes esse potiores, eiusque in rege instituendo
luntatem quæ per episcopos in consecrandi ritu
claratur ita requiri, vt absque eo nefarium sit de-
ge

ge in Hispania disputare. Ante annos nongentos & amplius in Synodo Toletana à septuaginta & amplius Metropolitanis atque episcopis, ipso rege suffragante definitum est: Quicumque ex nobis, vel totius Hispanie populis, qualibet coniuratione vel studio sacramentum fidei sue quod pro patrie gentisque Gothorum statu, vel conseruatione regie salutis & potestatis pollicitus est temerauerit, aut presumptione tyrannica regni fastigium usurpauerit, Anathema sit in conspectu Dei & angelorum atque Apostolorum, & ab ecclesia Catholica quã periurio profanauit efficiatur extraneus, & ab omni Christianorum cœtu alienus. His de regis & regni totius incolumitate positis, ita deinceps regem ipsum affantur. Te quoque presentem regem ac futuros etatum sequentium principes humilitate qua debemus rogamus, vt moderati ac mites erga subiectos existentes, cum iustitia & pietate populos vobis creditos regatis, nec quisquam vestrum solus in causis capitalium rerum sententiam ferat, sed consensu publico cum rectoribus, ex iudicio manifesto delinquentium culpa pateat. vt dum iuste & moderate regitis, & reges in populis, & populi in regibus, & Deus in vrisque letetur. Quam egregiam & excellentem regie potestatis descriptionem hoc terribili anathemate deuinciunt: Sane de futuris regibus hoc promulgamus, vt si quis ex eis contra reuerentiam legum, superba dominatione, & fastu regio in flagitijs & cupiditate crudelissimam potestatem in populos exeruerit, anathematis sententia à Christo domino condemnetur & habeat à Deo separationem atque iudicium, eo quod præsumpserit praua agere, & in perniciem (vel tyrannidem) regnum conuertere. Alibi quoque decernitur in Hispania non posse regni gubernacula suscipere, nisi qui prius iurauerit se neminem nisi Catholicum in eo regno permissurum viuere. Consonam (inquiunt) promulgamus, Deoque placituram sententiam & cum regis suorumque optimatum

Concil. Tolet. 4. ca. 74.

Rex Hispania semper obligatus vt iuxta leges patrie regat.

Nullum haereticum in suo regno ferat. Concil. Tolet. 6. ca. 2.

E & illu-

& illustrium virorum consensu sancimus, ut quisquis de
 ceptus regni sortitus fuerit apicem, non ante conscendat regni
 sedem, quam inter reliquas conditiones, sacramento polli-
 citus fuerit, quod non sinet in regno suo degere eum qui
 sit Catholicus. quod si rex ipse temperator huius extiterit
 nisi sit anathema maranatha in conspectu aeterni Dei,
 pabulum efficiatur ignis aeterni, similiter & Christiani
 cum eo consenserunt. obquam causam multi suspicati
 sunt Iudaeos a Ferdinando & Elizabetha ante an-
 nos centum ex Hispaniae regionibus eiectiones. Quo-
 etsi omnino verum non sit (nec enim ut arbitror
 esse fuit canonem contra haereticos scriptum
 nostrae tempestatis Iudaeos extendere) tamen haec
 apparet Hispaniae reges, suae item potestatis aliquos
 habere limites quos liberè non possunt egredi: po-
 tèque a scriptoribus annotatur, magnam esse
 ditiorum illorum erga regem suum obedientiam
 ita tamen si illis vicissim rex suas antiquas leges & pri-
 uilegia conseruet; quando aliter diu in pace non est regnatum
 illudque regnum idcirco esse amplissimum &
 missimum, quia rex valdè ad leges alligatur, & ex
 illorum praescripto gubernare tenetur, quod im-
 bene constitutum magnum est argumentum. Certè quod
 regis ipsius in regno Hispaniae approbationem, an-
 tiquissimis temporibus & ipse rex luculenter con-
 stant. neminem regem esse appellandum priusquam
 per Archiepiscopum solenniter esset unctus & co-
 ronatus, & amplissimi concilij patres, plurimos
 regno rectè gubernando articulos & conditiones
 regi futuro apponentes, quos ante initam regni
 ministracionem iureiurando firmaret, ad extremum
 addunt: Si quis huius sit decreti atque legis praescripti
 siue is religiosus sit siue laicus, cuiuscunque ordinis, non sine
 ecclesiastica excommunicatione plectatur, verum & sui
 dignitate priuetur.

Theuet. li.
 13. ca. 4.
 meth. d. hi-
 3. or. ca. 6.

Cominatus
 h. sto. li. 1. o.

Ioannes
 Magnus
 histo. Go-
 thic. lib.
 3. 6. ca. 2.

Conci.
 Toler. 8.
 ca. 1. o.

Possẽm hoc modo per reliqua omnia Europæ
 regna illustriora percurrere, Lusitaniam, Scotiam,
 Daniam, Bohemiam &c. & hanc eandem regij do-
 minatus finitam potentiam ex illis omnibus cõvin-
 cere. sed prudenti lectori hæc pauca sufficient, & ex
 horum natura cæterorum illis similium affectio-
 nem & conditionem promptum est conijcere. Ne-
 que tamen volo hæc regna simpliciter conuenire
 & vniusmodi esse omnia. Scio enim Poloniae reg-
 num nõ esse Anglico & Gallicano per omnia com-
 parabile. Noui Gallos quod muliebrem sexũ pro-
 fus a regnando amouent, in eo à reliquis omnibus
 dissentire. Noui Polonos non ita necessario & ex-
 actè in rege creando, ad defuncti regis liberos alli-
 gati, quin possit si velint (quod tamen rarissimè
 fecerunt) alios rebus communibus præficere.
 Quam etiam hæreditariam vnius sobolem pro-
 ximo sanguinis iure superiores reges attingentem,
 nec Angli, nec Galli quidem ita vniuersè & omni-
 no sequuntur, vt si magna appareat reipub. utilitas,
 aut grate timeatur eiusdem detrimentum, non
 possint aliunde reges sibi asciscere, id quod vtros-
 que fecisse, vtriusque populi annales testantur.
 Cæterum hæctenus dico omnes pares esse, quod re-
 ges non ad seruos sed ad liberos populos, regendos
 libera eorundem populorum voluntate efferun-
 tur: quod regnum non occupant quasi soli sangui-
 nis cognationi semper debitum, sed illud admini-
 strant, manifesta episcoporum, procerum, & popu-
 li traditione acceptum: quod imperadi terminos ha-
 bent præscriptos: quod ad honorem ecclesie, iustiti-
 am populo tribuendam obligantur: quod religione
 iuramenti quo nullum est inter Christianos vincu-
 lum rei cuiusque præstandæ arētius & efficacius a-
 stringantur: quod ne sic quidem postquã iusiuran-
 dura

Supra fol.
16.

Heb. 6. Mo.
16.

Regis & populi obligatio est reciproca. dum solenne conceperint, statim veniunt in regni possessionem, sed prius à populo quæritur vtrum velit tali regi iuste & Christianè eos regere pollicenti obedientiam promittere: quòd ex hoc consequitur reciprocam esse regis & populi obligationem, nec illum posse quid velit simpliciter præcipere, nec hunc teneri vt omnibus eius imperatis simpliciter obtemperet: sed & illū ita quidem regem omnibus præesse; si ad iustitiam & religionem & generale regni bonum imperata sua conferat; & hos ita esse subditos qui illi diuino humanòq; iure obedientiam debent, quoad ille pacta, fœdera, conuenta, iuramenta, quibus ad tantum fastigium elatus est non transgrediatur. Hoc dico esse fundamentum & naturam omnium Christianorum & regnorum & regum, & in hoc omnes vniuersè conueniunt, etsi quoad particulares regnandi conditiones, vt cum alijs Ducibus & Magistratibus, & quoque cum alijs principibus & regibus, alibi hæ-

Iuramentum populi non est affirmatiuum ad obedientiam regis nisi rex legitime & Christianè imperet. us, alibi restrictiùs agatur. Quòd si iam rex qui ipsam hæc ipsa fundamentalia (vt ita dicam) regni capitula violat, si ille idcirco rex effectus, vt iuste, Christianè & ex æquo populum gubernet, iniuste, Antichristianè, & ex sola libidine dominetur; an quilibet quam ita insulsus est, vt populo putet necessitatem incumbere fidem regi promissam seruandi, quum rex prius fidem populo datam & sanctissimè ratam adeo sceleratè contempserit? At longe aliter ius gentium docet, & ratio communis loquitur.

In regulis iurandi Decret. Gregor. lib. 2. tit. 2. ca. 29. frustra enim (inquit ius ciuile & canonicum) fides sibi quis postulat seruari ab eo cui fidem a se præstitisse seruare recusat. Nec obstringitur quis iuramento adimplendum quod iurauit, si ab alia parte non impletur, cui respectu præbuit iuramentum: frustra que & stolidè fidem violatā in clamat & de conditionibus fœderum

cuiuscunque ruptis expostulat, per cuius antecedentem perfidiam & periurium stetit quo minus fœdus quod mutuo percusserant, fixum permansit & ratum. Si enim Titius cum Sempronio iter facturus, fidem mutuam det de fideli contra latrones auxilio, Titius autē in itinere latronibus Sempronium inuadentibus te adiungat, quam stupidum est Sempronium accusare fractæ fidei, si is ut latrones, sic Sempronium quoque hostiliter adoriatur? Vbi tam expresse ciuilis contractus intercedit, *do ut des, promitto si solueris*; subiectus tuus sum, si iuste & Christianè imperaueris; quàm clarum est hunc contractum esse irritum, si altera pars à promisso discesserit. *Si tu me non habeas ut senatorem* (dicebat Consuli Romano senator optimus & vir consularis) *cur ego te habeã consulem: non ego tractaui te ut consulem nec tu me ut consularem.* Respublica obligatur quidem regi, sed rex prior obligatur reipub. Et si rex postulat ut à subditis honores regij sibi deferantur, meminerit & præstet quæ ex æquo & bono, & omnium Christianorum more rex præstare debet populo, nec certè aliter regios titulos & maiestatem venditare potest.

Cic. in Orato. lib. 9. & 2. Phil.

Quòd si ad morem maiorum nostrorum oculos conuerterimus, de hac reipub. potestate non multum hæsitabimus. Erat apud Anglos Richardus secundus legitimus rex, & longa à maioribus fortissimis regibus ducta generis successione populo uniuerso applaudente, regni eius diadema susceperat, in eoque honore pluquam viginti annos permanferat. Quum tamen iniquissimè contra iusiurandum suum regnaret, quã pro iure quod se redditurum cuique promiserat, fortunis & corporibus subditorum atroces iniurias inferret: verbi gratia, Archiepiscopũ Cantuariensem indicta causa, in exi-

Reges Anglia deposed. 11.

Chronica Anglia Grafron Hollins.

lium eijceret, ab episcopis magnum pecuniarum
merum extorqueret, regalis patrimonij possessionem
hominibus indignis addiceret, ducem Glocestren-
sem, sine publica iudicij forma morte mulctaret
populo noua quotidie tributa imponeret &c. haec
que ei crimina in Parlamento fuissent obiecta
manifestè probata: ex generali consensu trium
regni ordinum, sententia lata est, eum fuisse regno gubernan-
do inuilem & indignum, quem propterea omnes regni
honore censuerunt priuandum. Henrico quarto in
locum suffecto. Antea quidem semel & iterum
mala manu effusam eius licentiam & libidines
compresserant: antea remotis pessimis consiliariis
quibus delectabatur, viros bonos ei ad iustè reger-
endum adiutores suosque futuros adiunxerant
haec rectè fuisse facta Parlamentum hoc est vniuersi
si regni conuentus decreuerat. Sed quum nullis
rationibus regis illius furor coerceri poterat, & iam
multorum annorum experientia eum insanabilem
fuisse monstraret, ad hoc extremum reme-
dium deuentum est, vt eo deiecto alius in eius loco
cum sufficeretur, cui iudicio ipse etiam Richar-
dus assensit. De Hispaniæ item rege quodam anti-
quitus legitur, quod quum multa in tempore
scelerata patrasset, iustamque propterea ultionem sibi
esse debitam intelligere, vt publicam vindictam
effugeret, ipse se eodem ferè modo quo Richar-
dus Anglus regia dignitate abdicauit. De quo
in Concilio Toletano statuitur. De Semithalano
rege qui propria scelera metuens seipsum regno priuauit
potestatis fascibus exiit, id cum gentis consultu decreuit
vt neque eum vel vxorem eius, propter mala quae commiserunt,
neque filios eorum vnitati nostrae vnquam consecra-
mus, nec eos ad honores a quibus ob iniquitatem deieci
sunt aliquando promoueamus: quique etiam sicui

Parlamente
Rich.
2. ann.
11. c. 11.

Reges His-
pania de-
positi.

Concl.
Tolet. 4.
ca. 74.

stigio regni habentur extranei, si a possessore rerum quas miserorum sumptibus auxerunt maneat alieni, præter id quod pietate piissimi principis nostri fuerint consecuti.

In florentissimo quoque quondam Galliarum regno non minus illustra suppetunt huius rei documenta. Quamquam enim illic reges permulti optimi & fortissimi præfuerint, Caroli, Ludouici, Philippi, qui propter singulares virtutes, Magni, Pij, Augusti, victores, sapientes, patres patriæ, a Deo dati, Sancti, cognominati sunt, populusque illi adeo fuerit ad regum suorum obsequium promptus & paratus, ut propterea eos aliæ nationes superstiti-
 onis cuiusdam notauerint, quasi Galli putarint regibus suis diuinitatem quandam inesse, tamen nec illi ut reges suos diuinos senserunt, quin de repub. cogitarint diuinius: propter quam regum suorum voluntati non raro sese opposuerunt, ipsosque etiam reges aliquando a gubernaculis repulerunt. Quid enim notius est, quam quo modo Pipinus Caroli Magni pater regnum Gallorum asscutus est? Non erat Childericus tertius tyrannus, non oppressor populi: & legitimo sanguinis iure in regnum a maioribus suis plusquam trecentos annos possessum deuenerat. tantum quod erat Sardanapalus alter fædis corporis voluptatibus deditus, & ad priuatas libidines intentus regni curam omnem a se reiecerat; populo Gallicano petente, nobilitate adiuuante, ecclesia Christiana approbante, supremo Christianorum pastore & pontifice decernente, a regali fastigio est submotus. æternæque memoria dignum est, quod V Virseburgensis episcopus Barchardus, ad pontificem Zachariam Francorum omnium nomine, perorauit. fateor quidem

Reges Gallicæ depositi.

Sansouins del gouerna de i regni. lib. 1. Guicciard. hist. li. 2.

Childericus

Paulus Amilii li. 2.

E 4 (inquit

M. du (inquit ille) in verba Childerici iurarunt Franci
Harlan, li. *3. in Chil.* *deric. 3.* *rege. 21.* *anno 750.* *Nota qua*
do iuramē- *tum subdi-* *torum ad* *obediendū* *regi eos non* *alligat.*
 forti, si experienti, si ei qui regno & ecclesie Christi est
 li, qui que impijs obsistere & bonos protegere potest
 runt, pareant; eiusque ductu auspicioque religionem &
 pub. tueantur. Sin eo duce neque conseri pugna, neque
 quam praeclare geri potest, si Francorum nationi dede
 reipublicae detrimentum, & religioni periculum ma
 stum immineat, tutum est Francos illo iuri iurandi vna
 soluere, testarique nulla eos quae orbis terrarum saluti
 conceptione verborum teneri. Quod perinde est ac si
 ceret (quod est exploratissime verum) iuramentum
 ciuile, non ita simpliciter, & absque exceptione
 iurantem semper obstringere, vt nullo loco at
 tempore sit dissolubile. Si enim magnum aliquod
 bonum impediatur, si magnum aliquod incommo
 dum, idque rebus communibus importet, ipso iur
 & aequitate rescinditur: nec vlla grauissima verbo
 rum pondera efficiunt vt quis ad id praestandum
 teneatur, no magis quam Herodes ad occidendum
 Ioannem, cuius caput puellae saltatrici iure iurandi
 denouerat. Intrinsecus enim latet & includitur
 iuramenti veri natura iudicium, veritas, & iustitia;
 dicium vt cogitato & deliberate suscipiatur, veru
 ne quid falsum asseueretur, iustitia ne quid prop
 ter iuramentum agatur, quod improbum, quod
 nefarium, quod illicitum est. Sin vero horum ali
 quod abfuerit, maximè si iustitia desit, cuius praeci
 puum munus est vt patriam iuuenus, cui plus
 quam amicis, plus quam regibus, plus quam
 vel patri, vel matri, vel liberis, aut quicquid est
 nobis in mundo charissimum debemus; haec ius
 titia si cum iuramento nostro pugnauerit, iura
 mentum illud vanum & inane est. id quod & Pa
 gani ratione, & Christiani omnes religione de
 Qi manifesto consentitur. Sic enim inquit illi

Mat. 14.
Jeremi. 4.
2.
D. Tho. 2.
2. q. 89.
art. 3.
Quid re-
quisitur in
quolibet
iuramento
vt quis eo
teneatur.

Ea qu

Ea que videntur digna iusto homine sepe commutatur & sunt contraria, vt non reddere depositum furioso, nec facere promissum: quæque pertinent ad veritatem & fidem, ea negare interdum & non seruare iustum est, Reserri enim decet ad fundamenta iustitiæ, primum vt ne cui noceatur, deinde vt communi vtilitati seruiatur, quæ quum tempore commutatur & illa quoque promissa commutantur. Christiani autem & legistatores & Episcopi & sanctissima Concilia, In malis (inquiunt) promissis rescinde fidem, in rari voto muta decretum, quod incaute vouisti ne facias. impia est promissio quæ scelere impletur, multo que melius est iuramentum peierare, quam seruare iuramentum operando malum: & si aliquid forte incautius nos iurasse contigerit, quod obseruatum in peiorem vergat exitum, illud salubriori consilio mutandum rouerimus, & magis instante necessitate peierandum nobis, quam pro facto iuramento in aliud crimen maius ruendum. Et si nihil valet iuramentum præstitum in præiudicium iuris superioris, qui potest vti Christianus obligari iuramento quod secum manifestum trahit vel reipub. totius vel etiam Ecclesiæ Catholicæ & religionis diuinæ præiudicium & damnum? Neque verò dicenda est fides sed perfidia, non iusurandum sed periurium, quo ad peccatum aliquod admittendum impellimur. Id quod ita est & per se manifestum, & tam facile persuasum fuit fortissime Francorum nationi, vt quum Romanus pontifex suum ea de re iudicium interposuisset, nemo vnus pro vero, sed reipub, valde incòmodo rege verbum fecit. nec vllus motus exortus est, quales cum terrore & formidine, magnorum Imperiorum facta sine iustis causis, mutatio afferre solet. Sed eò vnde aberrauit redeat oratio. Non multis post Carolum Magnum annis regnavit Ludouicus Ludouici II. nepos, & de manifesto eius quoad regiam stitipem iure nihil

Cic. de Offi. lib. 1.

Sext. decr. l. 5. de reg. iur. leg. 69
Decret. pa. 2. causa 22. quest. 4. in malis ib. 5. si aliquid vide ib. Actio 1.

Dec. Greg. lib. 2. tit. 24. ca. 19 vide ibid. ca. 21.

Paulus Emil. l. 2 Haslan. vbi supra.

Ludouicum Inuitu.

suberat scrupuli, tamen quod adeo abiectio for-
doque animo fuit vt regni munia negligens & se-
voluptatibus inferuicus contra reipub. Gallicam
gloriam & vtilitatem, inito cum Normannis
decoroso fœdere pensionem annuam 12. millia
brarum illis pollicitus sit, & præterea incestas
gioq. nomine indignas nuptias cum quadam ma-
nacha contraxerat, & denique quoad functionem
regiam ita se gereret vt populari eloquio *Inuicibus*
caretur, proceres Gallia eum regno exutum in mo-
nasterium apud S. Dionisiũ compulerunt, & Caro-
lũ Crassum Germanorũ è sanguine Caroli Magni
Imperatorẽ ad Francorum regnũ suscipiendũ con-
carunt. Qui ita accersitus in Gallia proficiscitur,
initio Normannos ad Parisiensem vsque ciuitatem
proiectos, & omnia circumiueca ad ipsã vsque La-
teriaz mœnia fœda strage vastantes ita repressit, vt
no prælio eorum exercitũ quadraginta millia mil-
tum continentem ad internecionem vsque cœcidit,
rit, vix vno superstite, quin & alijs nonnullis præ-
eos non mediocriter attriuit. Postea tamen quon-
socors & ignauus euasit, vt Normannis noua bel-
molientibus pro officio non obstiterit, sed regni
imminui passus sit, eamque Gallia partem quã
die Normannia dicitur eis in habitandam permis-
rit, ab optimatibus iisdem regno depositus est,
deinceps quamuis liber & solutus, tamen ad extra-
mum vsque diem vitam priuatam idque in magis
rerum necessariorum penuria vixit. Alia quædam
suppetunt huius generis exempla, & sub primis
gibus qui à Pharamundo vel Meroueo traxerunt
riginem, & sub secundis qui ad Carolũ Magnũ
stirpis seriem retulerunt: sed mihi, nihil efficacius
videtur ea historia qua ad tertiam Hugonis Capet-
familiam regale diadema traductum est qui nos
insidi-

Basnanc.

*Carolus
Crassus.*

*Gottifred.
Viterb. in
chronico.
par. 17.
Munster.
Cosmog. V.
num. l. 3.
pag. 293.
Otho. Fri-
singen. lib.
6. ca. 9. &
li. 5. ca. 42.
Gr.
Rogino lib.
2. an. 887
et Sigeb.
anno 890.*

insidijs, nec aperta vi, saltem vt ego cum viris do-
 ctissimis arbitror, sed optimo iure, eodem videlicet
 quo primi & secundi illi regij sanguinis authores,
 hoc est legitima reipublicæ electione nouo Rege
 designato multa publica mala declinantis & salu-
 tem omnium procurantis ad Regiam dignitatem
 est euectus. *Carolus* cognomento *Balbus* moriens re-
 liquit vxorem pregnantem, quæ peperit filium di-
 ctum postea *Carolus Simplex*. In cuius tenera æta-
 te, quum res Gallorum admodum essent turbulenta,
 Carolique duo fratres spurij Ludouicus & Carolo-
 mannus occuparent regnū, ijque breui post spatio
 inusitatis admodum casibus interfecti nouis com-
 petitoribus ad regnum aspirandi occasionē præbe-
 rent, Optimatum maior pars Eudonem Comitem
 Parisiensem impuberis Caroli tutorem regem sibi
 constituerunt, eumque solenni regni more corona-
 runt. Arnulphus quidem Imperator, qui regij Fran-
 corū sanguinis erat, *Francia quoque regem se dicebat*,
 sed tamen maxima procerum pars Eudonem regnare iu-
 bent eumque Episcopi inunxerūt. Post duos autē an-
 nos, partim procerum quorundā inconstantia, ma-
 ximè Eudonis ipsius facilitate & lentitudine, regnū
 Carolo Simplici restitutū est, sed grauius reclamante
 Roberto Eudonis fratre & proximo hærede. Non
 malè enim contendebat fratrem nō potuisse abalie-
 nare ius, quod non personæ fratris, sed generi & fa-
 miliæ Franci contulissent. fuisse communibus Fra-
 corum suffragijs coronatum regem Eudonē, eo si-
 ne liberis decedere, ad proximū sanguinis ius rega-
 le fuisse deuolutum. Si Pipinus iure rex Gallorū fa-
 ctus esset, si post eum iure sceptrum Gallicanum ex-
 cepit Carolus Magnus, à quo pari iure ad posteros
 Caroli trāsmissum est, iustum quoque regem fuisse
 Eudonem fratrem, & ab Eudone ius idem ad se fra-
 trem

Alciat. L.
15. commē
tar. de ver-
ber. signif.

Ius Hugo-
ni Capeti
ad regnum
Gallie.

Hailan. lib.
1 de Pefar
de France.
Emil. lib.
3 in Odone
rege 29.

Emil. lib.

*Idios
insens.*

trem suamque sobolem descendere, praesertim
 Carolus iste simplex non minus fuerit quam C
 dericus ille stupidus & me'te carens, & potius sin
 lachrum regis quam verus rex, nec ipse Robe
 vel frater Eudo scelus aliquod co'tra publicum
 num admiserant, cur adeo indignè sponte pro
 attributo iure fraudarentur. Neq. verò cuiquã
 lisper reru' statũ intelligenti obscurũ erat fratrem
 iure decessisse, partim minis co'pulsũ, partim
 dib. circumuentũ eoru' qui Caroli Simplicis in
 & stupiditate ad suas priuatas opes amplificand
 abuti cogitarẽt. Hæc & similia quũ in vulgus iac
 ret Robertus, & pleraq. probabilia, multa verill
 esse omnes cognoscerent, non mediocris Gallor
 multitudo ad eius partes se adiunxit, eumq. reg
 solenni ritu coronauit. Sed quum ad arma vent
 esset, ipse cæsus regnum reliquit Carolo Simpli
 quod tamen nepos eius Hugo Capetus partim b
 au iure, partim noua populi beneuolentia & p
 blico etiam regni commodo subnixus recupera
 Superstites erant Lothario penultimo Gallorũ
 Carolina stirpe regi duo filij Ludouicus & Carol
 Illi pater ex more regnum Gallicanum, huic e
 Austrasiæ vel Lotharingiæ partem quæ erat in G
 lorum ditione attribuit. Moritur deinde Lothari
 & yterque filius hæreditatem suam adiit. Quo
 autem Lotharingia esset in limitibus Imperij G
 manici & Gallicani, & Otho II. Imperator metu
 Gallorum potentiam, cuperet Carolum sibi fide
 contra gallorum insultus reddere, quò eum sibi
 signi beneficio deuinciret, alteram illam Lothari
 giæ partem quæ ad imperium Germanicum pert
 nebat Carolo subiecit, illud ab eo postulans, qu
 iam hac ratione Imperij membrum effectus esse
 Germanis contra Gallos operam suam ne negare
 id qu

*Carol. legi-
simus regni
Gallicani
hæres à re-
gno exclu-
sit quod
Germani
contra Gal-
los auxilium
tulisset.*

id quod & Carolus prestitit, ex quo factum est vt Gallicum regnum funditus amitteret. Quum enim frater eius sine liberis interijisset, Gallorum ordines animaduertentes cum Germanis hostibus contra se auxiliaria arma subministrasse, tum etiam quod magna acerbitate erga subditos suos vteretur, reuocarent etiam ad memoriam antiqua Roberti regis iura: communi consensu Hugonem Capetum excluso Carolo regem creauerunt, Carolumque in Galliam cum exercitu profectum vt regnum sibi armis repereret, fusum fugatumque ceperunt, quem Capetus Aurelijs in custodia cum vxore ad extremum vitæ diem aseruauit.

Haillan. ubi supra.

Amil. l. 9 in Lothar. reg. 33.

Promptum est alijs clarissimis tum Gallorum tum aliarum nationum exemplis, hoc inueteratum & certum rerum publicus in regibus contra publicum statum delinquentibus plenius arguere. Græcorum certe Imperium vim quandam suppeditat non dico eorum Imperatorum qui ob manifestam tyrannidem cæsi sunt, quales sunt Iustinianus II. Michaël Temule rus, Michaël V. Andronicus, & alij plurimi, sed qui ob rem publicam malè administratam per populum & clerum à gubernaculis deiecti sunt, qualis erat Michaël Calaphates, qui quum occultè hæreticus esset & crucem pedibus alicubi conculcasset, eaque fama in vulgus emanauerat, & mox Imperatricem Zoen quæ eum adoptauerat rasis capellis in monasterium inclusisset; dum populum blanda oratione deliniret, factumque id excusaret, eis que fideles permanerent multas gratias polliceretur; illi exclamarunt, Nos proculcatorem crucis Calaphatem Imperatorem amplius habere nolumus, sed Zoen matrem nostram & Imperij heredem. & quamuis Imperator vi resisteret, & in vrbe Constantinopoli magnus tumultus, nec mediocris cædes esset consecuta, ad extremum

Græci Imperatores depositi.

Græci in Annalib. part. 4. pa. 447.

tremum tamen ciues superiores facti Zoen Imperatricem restituerunt, & Imperatorem rufum monasticam professionem compulerunt. Talis erat Nicephorus Botoniates qui omnium votis petitus est, & à Patriarcha Imperij insignibus mōmo ciuitatis plausu decoratus. *Sed quoniam impu-*
nactus, propemodum quo suis circumforaneos & eximios
plebis fœce dilectos illustribus officijs prefecit, & ipse
uersus ad voluptates omnem de imperio curam & sollicitudinem
mancipijs suis commisit, omnes in eum iniuriam
runt; à quibus deinde licet inuitissimus monachatus
effectus est, & imperium Alexio Comneno traditum.
 Huiusmodi exempla non pauca ex Græcorum historijs procliuè esset depromere; sed in re nō de dubia superfluum existimo nimis multis eiuſ generis argumentis lectorem onerare. Neque enim video quid præterea ad hoc adiungi poterit ne quis, aut afferri clarius, aut ostendi solidius, quàm in amplissimis regnis sint & summa cum ratione cōmunis societatis bonū gesta, & gesta sint populo Christiano & Ecclesia quoq. eiſque pontificibus vniuersè approbantibus.

Et quid ego disputo ob regnum auarè, improbius aut tyrannicè gestum à repub. deponi potest reges, quando sola regis à regno lōgior absentia iustissima causa est cur subditi obedientiam relinquere non malo renuncient. Id quod in Polonia regno nō ita pridè perspicuè apparuit. Non enim *Henricus iste Valesius* qui nuper Gallicanæ Monarchiæ fundamenta ipsa concussit & euertit, eorum re hostis manifestus Catholice religionis & iustitiæ publicæ. Nihil contra Deum sacrilegè, nihil contra remp. proditoriè admiserat: aut si fortasse tale quicquid ab eo factū est, potius ignauia quadam & nimia timore, quàm malitia & desperata animi peruer-

Henric. Valesius
desitus inſula
lix Polonia
corruptor
& proditor

tate euenit. Quanquam enim plurima acciderunt
 quæ eum infaustum regni Polonici euerforem fore
 præsignificarent, quanquam in ipso regni adeundi
 exordio omnis generis Calvinistis, Arianis, Trinita-
 rijis, Samolatenianis illic grassantibus liberè vt suas
 hæreses disseminare possent concessit: quanquã ne-
 feriorum quorundam politicè Catholicorum factũ
 qui illic in interregno cum Calvinistis illis eodem
 plane modo quo hic in Gallia Memorantius & Lã-
 guedo cæses Catholici cum Nauaristis sese fœderal-
 sent, approbauerat, suaque regia autoritate ro-
 borauerat; (quo exemplo acriter premebãt Henricũ
 istum Condæus princeps & Calvinistæ; vt parũ ex-
 torquerent libertatem, arguentes nec malè quòd is
 quædam Polonis permiserat & iurauerat, multo magis
 Gallis antiquis & naturalibus subditis debebat eandem
 concedere) quanquam ea Catholicæ fidei præuarica-
 tione Episcopos Polonos confoederationem illã vt di-
 uinis pariter & Ecclesiasticis legibus contrariã, ipsiq; inuitis
 & reclamantibus factam improbantem non mediocriter
 offenderat; quanquam sub eo rege, Moschouie dux
 Pernauiam primarium Liuoniæ castrum & urbem
 aliasq; prouinciæ eius arces occupasset; eoque conui-
 te adeoq; & prodente Turca Valacchiæ principem
 veterè Poloniæ regũ clientè perfidiosissimè, Valac-
 chia vniuersa immaniter pernastrata iugulauerat,
 eaque ex parte rē Christianã & imprimis Poloniam
 valde debilitauerat: quanquã toto tempore quo il-
 lic Henricus iste agebat, nullam recip. illius curam
 præ se tulit: & tandem fuga se proripiens eam reli-
 quit, Domi forisq; multis incommodis affectam, planè
 periculis omnibus expositam, nullis foederum & pactio-
 renouationibus cum Christianis vicinisque Principibus
 confirmatam: quanquam è Polonia fugiens vniuet-
 sos Poloniæ ordines fœdis mendacijs indignissi-
 mè luse-

*In protesta-
 tio. contra
 Conuentũ
 Blesensem.
 an. 1577.
 apud Popul
 lib. 42.*

*Gnaguinus
 rerum Po-
 lonicarum
 tom. 1. pa.
 176.*

*Ibid. pag.
 234. in cõl
 Sto Regis
 Stephani.
 Ibid. ro. 3.
 pag. 468-
 467.*

*Ibi. ro. 1. in
 literis nobi-
 litũ Polonor.
 pag. 181.
 184. 178
 169.*

mè luserat, vt quòd Comitiam magna regni, quasi de
 gotio Gallicano cum illis acturus indixerat, quæ
 tamen ille nihil minus quàm de Comitij habere
 dis, nihil magis quàm de fuga sua Comitiorum
 pus præoccupatura cogitarit: vt quòd literis ad
 scriptis significarat se extremis patriæ admodum
 borantis necessitatibus compulsus ita præcipit
 abire, idque per mediam Germaniam breuissimè
 tinere & incredibili celeritate, propter Galliæ pericula
 & dissimulato habitu propter ingenia Germanorum
 magno odio prosequuntur Catholicos homines, quum
 men ille lentò itinere non per Germaniam, sed
 liam vagaretur; nec incognitus sed splendidissimè
 Venetijs, Ferrariæ, Cremone, Pedemonti, ab in
 merabili populo acceptus per diuque moratus
 lautissimè epulatus; vt vix tandem quarto post
 se primos Galliarum limites attingeret: hæc &
 usmodi permulta quanquam ad alienandos ab
 Catholicorum & nobilium hominum animos
 nullam vim haberent, tamen Poloniæ Senatores
 prudentissimi, nobilissimi que Palatini, nihil horum
 causantur: sed eum regem esse suum humiliter
 officiosè agnoscunt summisque votis expetunt
 libentissime se vitam, salutem, iura, libertates & char
 ma queque in patria sua pignora credidisse & in pote
 tradidisse, & cui fidem suam, obseruantiam suam, cultum
 suum, suam in prosperis & aduersis constantiam sacrame
 to oblato obstrinxisse fatentur, in eoque se proposito firmè
 & immobiles velle persistere: ita tamen, vt ad certum
 præstitutum diem in regnum illud reueniat, sceptrum
 data capit, & gladium regalem quo eos ab hostibus de
 dat accipiat, & reliquas conditiones in conuentu electi
 receptas & iuramento firmatas omnesque articulos &
 ditiones sacramento roboratis confirmet expleatque
 non verbis tantum, vt illi moris erat, sed re ipsa

In lit. Hen.
 Valesij ubi
 supra.

In literis
 ad Henricum
 ubi supra
 pag. 173.
 132.

12. May
 an. 1575.

stet, ac in posterum rempub. Polonicam præsens semper gubernet. Quòd si hoc recuset, si vel Gallia amore accensus, vel negotiorum magnitudine impeditus, vel quacunque causa siue vera siue simulata commotus ad Polonos remigrare vltra diem præscriptum tardarit, tū inquit eius regni proceres & Episcopi vniuersi, nunciatum tibi volumus, nos non posse amplius viuere sine rege, neque velle nos cum magno nostro malo te diuinus expectare: conuersisq; nostris animis ad Deum (quod ad incolumitatem & salutem patriæ pertinere videmus) illam ab eo tempore si non veneris, salua tua gratia honore que nostro, obedientiam & fidem tibi datam renunciamus, & noui regis eligendi conuentum indiximus, statuimus, promulgauimus; atque id quidem ita rectè, ita firmè, summa necessitate constricti apud nos statuimus, vt nullis excusationib. nullis modis, nullis rationibus, ab instituto nostro nos abduci patiamur. Atque hoc quod ita candidè & sincerè denunciarunt prouidè fæliciterque præstiterunt, fortissimo principe Stephano in locum huius mollis & effœminati Henrici suffecto. Ita nemo mortalium communi sensu præditus dubitare debet, an propter manifesta detrimenta rebus publicis illata rex flagitiosus possit regio honore præuari, quando longinquior à regno suo absentia, iusta possit esse causa cur populi à sacramento fidelitatis quod veteri regi dederunt soluti, rectè pieque ad alterius noui sese obedientiam conferant.

*Poloni fide
& obedientiam Henrico Valesio renunciar.*

7. Quòd verò nonnulli friuolè cauillantur, hæc ad perturbationè quietis publicæ, & seditiones contra reges ciendas tendere, hocque maximè scribendi argumento eorum scepra labefieri, stultissimum est & vi sua refellitur. Nō enim qui reipub. potestatem explicat. populo furenti ad seditiones causam vllam suggerit: nec qui tyrannorum infœlices exitus enarrat, iustis regibus formidinem sui status

F vllam

vllam inquit. quum reipub. potestas non minus
 populares tumultus retinguendos valeat, quam
 regum iniustum dominatum coërcendum: &
 magis tyrannorum franguntur vires, eò magis
 iusta roboratur autoritas; non aliter quam
 expulsis contrariæ virtutes abundantius florescunt.
 hæresis deformi multiplicique capite instar Hyæ-
 renascentis funditus reciso, Catholicæ veritatis
 nititas & maiestas tantò resplendet gloriosius.
 verò hoc dicunt esse regum honori aduersariū,
 modò summa ignorantia labuntur, sed ipsi quoque
 regum omnium & rerumpub. status (nisi eos in-
 ritia excuset) seditiosissimè confundunt. Nisi
 hoc ius populis quibuscunque asserimus, non
 minus aut alterius prouinciæ, nec vnus aut alter
 sæculi, sed multorum & regionum & sæculorum
 ges, iniustos fuisse & tyrannos, nec vllò iure reges
 inuasisse dicendum est. Carolus enim Magnus,
 douicus Pius, & qui eos secuti sunt, qua specie
 iustitiæ prætextu sceptro Gallicano manus ad-
 uerunt, nisi in ecclesia populoq. sceptrū illud à
 rouei & Clodouei domo ad Carolinam transfe-
 di plena fuerit potestas? Quid Capetus & eius po-
 ri eodem regno ad hunc vsq. Henricum qui ini-
 iustissimè eiectus est, præsidentes? Quo alio nomi-
 quàm iniusti regnatores & tyranni dicendi sunt,
 si eadē semper reip. contra futuras tempestates
 muniendi se insit & inhæreat autoritas? Quo
 Henricus VIII. & qui post eum Anglicani sce-
 habenas moderati sunt liberi Eduardus, Maria,
 Elizabetha illic regnū honorè adepti sunt, nisi
 Henrico VII. fas erat contra Richardū III, vn-
 & coronatum & in folio regali constitutum reg-
 sed tamen crudeliter & tyrannicè imperantē be-
 gerere, & ad eū regno pellendū à vicinis Fræcis

*Omnium
 Europa re-
 gū sceptra
 hic iure ni-
 tūm quod
 rex tyran-
 nicè agens
 potest à re-
 pub. deponi
 ut in Gal-
 lia.*

Anglia.

*Hist. An-
 glia.*

xilium petere: quorum ope regem illū bello fūsum
interfecit, eiusque diadema capiti suo imposuit, & ad
se ad filios ac nepotes trāsmisit: Quod Henrici factū
ita approbatunt regni Ordines, vt non coacto sed
libero Parlamento eos proditores fuisse conclu-
serint eorumq. bona publico ærario addixerint, qui
Richardo illi cōtra patriæ liberatores, copias & au-
xilia suppeditarunt. Nec aliter qui hodie regnum
Sueciæ egregius princeps administrat ius aliquod
in regno illo potest prætere, nisi hoc ius gentiū
in nefarijs regibus amouendis, sacrosanctum & in-
violabile defendamus. Nā quū Henricus legitimus
quidem rex, & post patrē Gustauū iuxta regni illius
consuetudinē coronatus, cōtra leges patrias & resp.
cōmune bonū imperaret, antiquos regni cōsiliarijs re-
ceret, nefarijs quibusdā adulatoribus se totum regendum
traderet, ciuitatem maritimarū Germania legatos iniuria
aficeret, Hispaniæ regis naues quasdā iniuste detineret cum
magno regni & mercatorum incōmodo, aliquot proceres oc-
cideret, eorumque spolijs suos parasitos locupletaret, & de
fratre quem in carcerem iniuste coniecerat tollendo consiliū
miret, cum sua quadam meretrice ignobilis stirpis ad regiæ
maiestatis probum & cōtumeliā matrimonium cōtraheret
&c. ob has causas populus cōtra eū insurgens libe-
ratū è carcere fratrem eius loco cōstituit regē, & vicif-
sim regem fratris loco inclusit in carcerem. hocq.
reip. illius factū & Imperator Germaniæ Maximilianus
& vicini Germaniæ principes vnā cū Danorū
rege cōprobarunt. Similes exitus paulò antea patrū
nostrorū memoria Christierno Danorū regi, Caroli
quinti Imperatoris sororio obtigit. Is viuo patre Io-
anne Daniæ rex est designatus, & post patris mor-
tem in regni possessione collocatus. Prædicāte Lu-
thero defecit ab ecclesia, & illud euangelū vt mo-
ribus suis aptissimū arripuit. Erat enim valde inhu-

Henrici 7.
an. 7.

Suecia.

Hist. oire de
France an.
1568.
Pottin. lib.
32.

Dania.

Vide eius
peruicia &
crudelitatem
in Mansl.
li. 3. Cosm.
in descrip.
Dania.

manus & crudelis, proptereaque postquam annos
 nouem regnasset, cum liberis tribus & vxore in exi-
 lium migrare coactus est, & mox ordines regni in
 Cōsilio, patrum eius Fredericum Holsatiae principem
 regem, & euulgatis deinceps scriptis ad Cæsarem, ad Venetios
 sic, ad reliquos Imperij principes, facti sui rationē reddidit
 & illū grauisimorū criminū accusant, suorum merito ex-
 re dicunt. Et quanquam potētissimos cognatos habuit
 Henricū VIII. Anglę regē, & Carolū Imperatorem
 nūquā tamē regnū suū recuperauit; sed partim in exilio,
 partim in carceribus, vita miserēta legit. Denique (ne longior sim) quisquis regna & im-
 peria iustis de causis transferri posse à veteribus
 minis negat, quisquis Christianis prouincijs necessitate
 inijcit obediendi semper ijs quos semel re-
 summa preceperunt, ille non solū Christianorū
 pulorū & regū est hostis atque proditor, iustissime
 arguendus ut læsæ maiestatis humanæ reus, sed
 ut apostata auersandus & damnandus ad infidelitatem
 tanquam totius Christianismi & Christianæ
 inimicus, hoc est tanquam diuinam quoque ma-
 iestatem offendens. Nam si hoc verum sit principum
 regibus & imperatoribus quos semel admittunt
 semper & sine exceptione esse obediendum, sceleratē
 ergo fecit respub. Christiana quum Cōstantinopolitani
 Imperatorib. officium suum negligētibus
 Occidentis Imperium eorum iurisdictioni sub-
 ixit, illudque Carolo Magno qui Christianam re-
 mirabiliter restaurauit attribuit. Sceleratē fecit
 ite eadem respub. Christiana quū à maiorū vir-
 tibus degenerante Caroli stirpe, nouū in Germania
 Imperatorem creauit, nouisque legibus Imperium Ger-
 manicū firmavit. Hæc inquam improbe & nefarie
 ab orbe Christiano gesta sunt, & Christiani oēs
 iuxta politicorum istorum philosophiā, ut prius est

*Imperium ab
 Oriente in
 Occidentē
 iure transla-
 tum.*

*Ann. domi
 1532.*

Steid. l. 4.

minatis, vel hæreticis, vel tyrannicis Græcorum Imperatoribus, ita post Turcis Imperium illud occupantibus obedire debuerunt: & pro Turcarum Domino sententiam ferre debemus qui hoc ipso titulo, Orientis & Occidentis se vocat Imperatorem, sequi iure suo fraudatū queritur quod Italiae & Germaniae regna sibi non sint subiecta, quæ olim Constantinopolis Imperio cõtinebantur. Hoc verò si perabsurdum sit, definant Christiani ius hoc Christianis provincijs negare, quod illis summaratione cõpetere, tam manifesto demonstratur. Sit hoc paradoxū Lutheranorum, & apostatarum propriū, qui soli vt Turcæ gratificentur (cui suã videtur locasse operã) & Christianis regibus detrahant, quorū sunt iurati hostes, hanc imperij mutationem improbant, & in pristino statu manere debuisse contendunt, quo ita facilimus Turcæ ad hæc quoque Occidentis regna pateat aditus.

Asolo. Cap. 2ho. 1que.

Margob. Cent. 1. ca. 1. & 7.

8.

Quod si iam manifestum sit posse respub. etiam ablati regum suorum diadematis, illisque penitus regnandi iure priuatis publice paci consulere: quãtò manifestius est posse eas regibus immoderate sese efferentibus leges ponere, & eorum voluntati atque mandatis leniter obstitendo publicam tranquillitatem sancire? Atqui hoc tamen contra istos qui regib. tanquã legū dominus omnia tribuunt, quos aiunt, *nulla lege præterquã sua sola voluntate teneri*, breuiter nõ tam probationis quàm explicationis gratia attingendū est. Quid verò huic rei explicandæ aptius est, quàm perpetua maiorū praxis & consuetudo? In Anglia quidem quamdiu illic aliqua reipub. species superfuit, episcopi & proceres, adultores improbos è regis aula, cõsiliarios malos è senatu remouerunt, & viros bonos eorū loco substituerunt; publice contributa pecuniæ subsidia non regis ærario aut

Supp. 2. 1.

Reges iussu armis in ordinem coacti.

Chr. Angl. in Rich. 2.

*Steid. l. 4.
Anglorum
virtus in
franando
rege Johā
ne.
An. 1216
Annāl.
Ang l. in
Johāne.*

Theſaurario, ſed certis hominibus Parliamentari-
uentu designatis perſoluerunt; regi veteres patriæ
leges & libertates perfringenti heroicè reſtiterunt,
& conſtanter eum contra æquum bonumque
iuriſurandum ſuum facere monuerunt, quumque
monitores contemneret, exercitus contraxerunt,
armis leges patriæ tutati ſunt. Quo in genere com-
memorabile eſt ad omnē poſteritatem exemplū
hannis regis, à quo quum proceres petiſſent vt ſin-
cere confirmaret illis antiquas patriæ leges & libertates
quemadmodum regno inauguratus iurauerat, illi
que eas ad ſe tranſmiſſas accuratè & ſingulatim per-
legens cum iracundia reſpondiſſet, ſe non magis
aut poſſe eas raras habere quàm diadema regni ſui tradere,
proceresque contrà retuliſſent, ſeſe eum bello ſem-
piterno perſecuturos donec ijs confirmandis iura-
mento ſuo ſatiſfeciſſet, emiſſiſque in omnes regni
partes edictis belli huius cauſas veras expoſuiſſent,
mox nō ſolū omnes per regnum magiſtratus quæ
regio nomine publica munia curabant ab officiis
ſuis exequendis deſtiterunt, ſed etiam omnes regi
famuli domeſtici eum deſeruerunt & ad proceres
aduolarunt adeò vt ex toto comitatu ſeptentationem
equites eum aſſectarentur. Quare perlibenter po-
ſtulatſis aſſenſit, eaſque interpoluit fidei ſuæ præſta-
tæ cautiones quas ipſi proceres deſiderauerunt.

*Galli legi-
ſimo reſi-
ſtunt ſuo
rege.*

In Francia vniuerſum regnū clamat contra hanc
proditoriam ſententiam, qua regni eius ſtatus vni-
uerſus ſurſum deorſum vertitur. Nunquid enim
reges Galli legibus ſunt ſuperiores, & quod illi pro-
regia authoritate fieri mandauerint, id eſt à ſubditis
ſine exceptione exequendum? Perduelles ergo ſu-
runt eorum maiores, omnes qui Caroli VI ſenten-
tiæ omnibus cum circumſtantijs quæ ad eius potē-
tiæ grauiffimæ excogitari poterant latæ, & iuramentum

regis, & reginæ; multorumque procerū sancitæ sese
 opposuerunt, & bello etiam ad multos annos cōti-
 nuato eam tandē effecerunt irritam. Tradidit nimi-
 rum rex ille filiā suā Catharinā Henrico V. Anglo-
 rū regi in vxorē, ea adiecta conditōne vt Anglus ei
 defuncto in regno galliæ succederet; id quod rex
 Carol' iuramēto suo sanctissimè cōfirmavit, suisq.
 subditis Gallis vt idē facerent seuerissimè edixit. &
 primus Galliæ par Dux Burgundiæ Philippus ad sancta
 Dei Evangelia dñō Henrico regi Angliæ Franciæq. Regenti
 pro Gallie rege iuravit, quod Henrico regi fideliter esset o-
 bediturus, nec aliū quā Henricum & eius heredes pro su-
 premo Franciæ rege habiturus aut regnare passurus. Hæc
 rex Carolus & per se & per alios suo nomine iura-
 vit, & firma atque inuiolata seruari præcepit. Vnde
 fit vt Galli regis sui voluntati sese non submittant?
 cur Elizabethā Angliæ suam principē nō adorant?
 Quia nimirū regi superior fuit in eo regno vel lex
 vel consuetudo, cui regis ipsius voluntas subijcien-
 da erat, & contra quam nihilo magis poterat quic-
 quā statuere, quā populis extra regnū galliæ in A-
 frica vel Asia agentibus leges scribere. Vt enim po-
 pulus legibus obligandus, in eius qui legem iubet
 debet esse iurisdictione: sic materia de qua fertur lex
 non debet potestatis eius qui legem cōdit terminos
 excedere. lex autem vel consuetudo Salica quæ vo-
 catur, etiam si nō sit fortasse tantæ antiquitatis quā
 multi volunt, sed longè recentior; tamen quia non
 parua temporis præscriptione in mores eius regni
 inueterauerat, & publicis ordinū Comitij sub Phi-
 lippo Valesio iam antea stabilita fuerat, nō erat in
 potestate regis eam rescindere. & si fuisset, probabile
 est & Philippū Longū, & Carolū pulchrū, & Ludo-
 vicū duodecimū qui solas filias habuerūt, voluisse
 filiab. regnū suū dotale relinquere. Graues aliqua-

Carolus 6.

*Chro. Ang
 in H. v. 5.
 Hefor. in
 annal. lt. 5.
 ca. 80. an.
 1420.*

*Hailan. de
 lebas de
 Fran. lt. 2.*

Belfore
vbi sup. in
Phil. Vales.
lt. 5. ca. 1.
vide respof.
Gallorū ad
Orat. Edo-
uardi 3.
Angl. regis
apud Paul.
Emil. l. 8
in Carolo 4.
Pulcho rege
48.

Pa. Emil.
lib. 9.

Idem li. 10

do inciderunt Gallis difficultates, vt quum rex bo-
lo fuisset captus, quod contigit Iohanni in bello
Stauienti contra Anglos, à quibus in Angliam ab-
ductus est: vel quum rex decedens filios reliquit
impuberes aut etiam posthumos, quod aliquando
vsuuenit; vel quum rex in grauiorem aliquam mor-
tis vel corporis ægritudinē incidit, vt publicis ma-
neribus non sit idoneus. His difficillimis temporibus
quis clauum reipub. tractare potest, sine Ordinis
intercedente cōsilio & iudicio, à quibus primò repub.
forma & descriptio originem suam traxit. Carolus
quinto hæres fuit Carolus sextus tredecim anno
natus. statim regni optimates proceresque Lutetiam con-
uenere, eorumque auctoritate effectum est vt is rex sacra-
tur, coronareturque, in eius verba iuraretur, res militares
tuleque eius nomine administrarentur, eius signo literarum
diplomatumque fides constaret. Dux Burgundiae patruus
Borbonus auunculus pupillos educandos curarent. Dux
diu patruorum maximus natu Rector Francie diceretur
maxima quaque de re ad sanctius procerum concilium
ferret, ipseque sententias rogaret. Hac ratione & regi sua
gnitas seruari, & forma regni consilio optimatum temper-
ti institui, & suprema sapientis regis voluntas rata haberi
visa. Non ergo solus rex aut qui est è sanguine regi
regi proximus, semper & omnibus temporibus, sed
generalè reipub. Conciliū de regno, & quem admo-
dum regnum administrari debeat præscribit. Incidit
postea idè rex Carolus in phrænesim, vel nescio qua
mentis alienationem, vt regno gubernando nõ
ficeret. Mox Lutetie conuentus de summa rerum admini-
stranda habitus, vbi Dux Aurelianensis frater regni pro-
rationem vt proximus gradu sibi petebat. Aequissima
postulatio, si è solius sanguinis gradu proximo sum-
ma regni penderet. At quia meliori fundamento
gnūm nitebatur, denegata est iuuentæ tanta rerū mul-

patr

patris ætate & prudentia maturioribus arbitrium re-
rum demandatum. & quanquam dux Aurelianensis
vrgeret se esse in regni successione proximum, fra-
tremque regem quum ad sanio rem mentem redie-
rat sibi regimen commisisse, Optimates nihilo mi-
nus orarunt vt ne onus illud in se sumeret, sed alijs
ad illud ferendum robustioribus permitteret. Quan-
quam enim fuerat is in regia stirpe princeps, ad quem rege
sine liberis decedente regium diadema descenderet; tamen
quoad regni gubernationem, de ea rex quum esset emota
mentis non poterat disponere, sed hoc in Ordinum volunta-
te & arbitrio erat positum. Quare Aurelianensi mole-
stissimè ferente, regni procuratio Burgundiæ & Bi-
turigum Ducibus est demandata. Carolo octauo
impubere, mortuus est eius pater Ludouicus vnde-
cimus, & quos videbatur tutores filij testamento
suo designauerat. Caterum statim frequentissimus liber-
que Turonibus conuentus habitus est, quem superior rex
ita conuocare solebat, vt nemo interesset qui à re-
gis sententia dissideret. Huc vndique concursum, ac vo-
ces soluta metu suere ac plene expostulationum. Nobilitas,
plebs, sacerdotium, suas quisque miserias ordo deplorabat,
& que à superiore rege contra instituta maiorum onera
imuncta fuissent. Quoad summā reipub. gubernandæ, in cō-
uentu decretum, vt Anna soror regis curā corporis gereret.
sanctius Concilium ex delectis xii. constaret proceribus, de
quorum sententia omnia, sed regis nomine prescriptione-
que gererentur. Ioannes dux Borbonij Magister equitum
dictus. Sic conuentus Ordinum; quanquam Ludo-
uicus pater testamento longè aliter disposuerat.
Nam quod Cominæus annotat, principes ac reliquos
ordines propter nimiam patris acerbitatem cogitasse filium
Carolū regem non admittere, sed alium regem constituere,
vel ita saltem coercere illum vt ne regiam obtineret pote-
statem, hoc quanquam indicat eos non putasse se

Belforest
lib. 5. ca.
64. fol.
109.

Carolus 8.

Paulus
Emil. lib.
10. in Ca-
rolo rege.
55. anno.
1485.

Cominæus.
Commen-
tar. lib. 10.

adeo inuicta & inexorabili necessitate deuincta
 ad defuncti regis heredem, vt nulla occasione po-
 sent aliū publicæ rei commodiorem regem
 tiscere, tamen quia ipsi *Ordines mitigati tandem facti*
 & *iusiurandum ex more Carolo dederunt*, libens pre-
 termitto. Neque hæc in eum finem dico, quati-
 gnū vel Gallicanum vel Anglicanum, aut alium
 quodcunq. velim aut censeam esse Aristocraticū
 multo minus Democraticū, quando supremam
 rerum potestatem a repub. ad regem translatam
 non dubito. Sed tamen si quando per regis intol-
 rabilem ignauiam, vel improbitatem, vel stultici-
 am, vel consiliariorum nequitiam, respub. ruina
 minatur, aut magnum aliquod ei detrimentum
 imminet, in his angustijs ipsam repub. eiusque
 ordines posse & debere rebus communibus prop-
 cere defendo, & quisquis reipub. naturam recte ob-
 siderat, mecū non inuitus fatebitur. Ad quos enim
 magis spectat ciuitatis turbulentæ ordinatio, quàm
 ad eos à quibus fluxit eius prima institutio? aut
 quos probabile est velle maiori sollicitudine in ear-
 curam incumbere, quàm quorum vita vel mor-
 prosperitas vel vltima internecio in eius ruina ver-
 titur? aut vbi prudentius de istis arduis negotijs po-
 test deliberari, quàm vbi totius reipub. summa in
 vnam quasi epitomen contracta est? Vbi membro-
 rum omnium virtus, ad totius corporis sanitatem
 sese quàm maximè intendit; vbi acutissimi è popu-
 lo indagant quid sit futurum omnibus vtile, fortis-
 simi è nobilitate exquirunt quid sit tutum, hono-
 ficum, & gloriosum; vbi episcopi prouident, vt cum
 reipub. bono religio quoque christiana promouea-
 tur; omnes denique vno animo, & populi utilita-
 tes, & procerum dignitatem, & episcoporum pa-
 cem, & religionis incrementum, & reipub. totius
 salutem

salutem, gloriã, tranquillitatẽ, acri studio, & diligenti omnium consiliorum cõparatione ponderant, peruestigãt, examinat. Pleni sunt annales Galliæ, plenæ sunt historiæ Anglicæ, Polonicæ Germanicæque istiusmodi præclaris monumentis, neque ea quicquã regiæ maiestatis amplitudini detrahũt, sed cõtrã efficiunt vt rex securius & gloriosius regnet, ei-que promptius & propensius à subditis obediatur.

9 Nam quod ab ijisdem regum immodicis præconibus initio sumitur, *omnia regum esse dominio, subditorum vsu, regum omnia esse proprietate, subditorum possessione*; hoc tam peruersum est & barbarum, vt nescio quid dici possit publicis reb. perniciosius. Sanè si naturam, si ius gentium, si Christianas respub.

9.
Sup. fo. 21.

Rex peras
surde dic-
tur rerum
omnium in
suo regno
proprie do-
minus.
Vide Gevo-
sonem in
regulis me-
talibus nu-
mero 24.

earũque consuetudines aduertimus, planè est abominandum & execrabile. Equidem priuatorum bona omnia esse aliquo modo respub. eiusque vñibus debere inferuire, ad cuius salutem singulorum hominum vitam, ipsorumque etiam principum par est impendere; hoc à ratione non abhorret. At verò regem esse omnium in suo regno proprietarium, possessorem, & dominum, nescio an quis vnquam sanæ mentis asseueravit. Perinde quidem est ac si Christianas respub. ex solis mancipijs componeret, quod idem valet, ac si eas nihil à bestiis distingueret. Est enim (vt inquit philosophus) bos aut asinus pauperi agricolæ pro seruo. & quanquam seruus rationis sit compos, bestia expers; tamen quoad ciuilem societatem, quum & mancipiũ & bestia quicquid sint domini sint, quicquid operantur, operantur ad solius domini commodum, ipsis nihil cedit nisi quantum corporibus nutriendis sufficit, nihil sibi acquirunt dominio, nihil possessione, nihil proprietate, sed tantũ vsu & fructu; in hoc vtriusque & bouis & mancipij par est

Arist. Po-
lit. lib. 1.
ca. 8.

Instit.
Iustitia.
Lib. 2. tit.
5.

par est ratio; ideoque qui ita ciues in ciuitate des-
bit, eos à bestijs nihil prorsus discriminat. Et
ignorat quòd vel prima rerum omnium paren-
tura, vel certè ius gentium ex ipsis naturæ principijs
haustum rerum proprietatem induxit? Sic enim
tribuuntur quoad dominium & proprietatem que
cunque sunt, vt alia sint naturali iure communia
omnium, quedam publica, quedam vniuersitatis, quedam
singulorum, pleraque singulorum, qua ex varijs causis cuique
tribuntur. At ista effusa regij splendoris exaggeratione
rurale hoc ius euertit; & pro diuisione rerum natu-
ræ congruenti, confusionem naturæ contrariam
ducit, neque patitur alia esse publica, alia vni-
uersitatis, quedam nullius, pleraque singulorum: sed
vniuersam statuens societatem, quæ publica, quæ vni-
uersitatis, quæ nullius, quæ singulorum, ea vniuersa &
regula ad regem dominum & possessorem veniunt.
Et quàm iniquè à prophetis Dei accusantur Ieremias
& Achab, quòd à Naboth vineam suam
pulerint, si Achab rex fuerit omnium Naboth
singulorum? propriè dominus & possessor? Multo
magis illius clementia & largitas erat predicanda
qui quum optimo iure vineas, agros, fundos, domos,
ipsamque domesticam supellestem potest
auferre, quando eorum omnium dominium
proprietas penes regem Achabum erat, vna tantum
vineam contentus reliqua omnia liberaliter ei vitæ
sua fruenda concessit; Naboth autem capitale
delictum ter & amplius est promeritus, qui regi
domino negauit illud, cuius Achabum regio
erat proprietarius & possessor.

Sed vide mihi Christiane lector, quàm incredibi-
liter politici isti in Christianorum politia aberrant
qui Christianas respub. nec primoribus labris
delectantur attigisse, quas penitus inuertunt, & pro
veritate

veritate perspicuam falsitatem legentibus obtrudunt. Tantum enim ab. st. à vero regem esse rerum omnium propriè Dominum, populum autem & proceres vsufructuarios; vt contra potius verissimum sit, illos esse rerum suarum dominos, quum rex regalium opum tantum sit administer & dispensator, ideoque & illi multo liberius sua possunt vendere, distrahere, alienare, quàm rex patrimonium & thesaurum regium: eo quòd verè istius nihil sit quàm œconomus ad populi totius vtilitatem. Vnde & quæ in Parlamētis, vel generalibus Comitibus Gallia, Angliæ, Hispaniæ, pecunia regi tribuuntur aliquando, nō imperantur sed impetrantur, nec auferuntur tanquam iure dominij debitæ, sed condonantur voluntate Ordinum liberè, ideoque & blandioribus vocabulis nuncupantur, Subsidij, Subuentionis, Auxiliorum, Muneris, Beneuolentia, ipso nomine declarantè fontem & causam ex qua manat eiusmodi liberalitas. Et in Angliā quòtiscunque Ecclesiasticus ordo in Parlamento tale aliquod subsidium regi Anglicano decernit, in solenni instrumento donationem eam complectente verbatim perscribunt, se pro quibusdam magnis arduis & urgentibus causis, quoddam ultraneum, spontaneum, & voluntarium subsidium vnanimi assensu & consensu, regia munificentia dare. Et quoties in Anglicanis historijs occurrit regi vehementissimè flagitanti, subsidia huiusmodi fuisse pernegata? Henricus tertius indico Parlamento valde instabat vt ad refarciendos maximos sumptus, quos nuper fecerat, certa pecuniæ vis ei ab Ordinibus regni persolueretur. At illi liberè notarunt eum auaritiæ, ingrati tudinis, & fractæ fidei, quòd non ita pridem multa ab eis obtinuerat, & propterea multa quoque eis promiserat, nec quicquam tamen fere præstuerat, & quòd omnia pene

Præter magis suorum suorum dominorum quam rex pastorum regalis.

Rex propriè sua sola auctoritate in bona subsidiorum nihil habet iuris.

Anno 1248.

Hollins. in histor. Anglica. Henrici 3. pa. 719.

nia pene regni bona in aulicos suos & eos sepe numero
 gyros effundebat. Rex quum nihil proficeret, ma-
 ioribusque agens & ea errata se deinceps correcti-
 rum pollicitus, Parlamentum ad aliquot dies pro-
 rogat, putans tandem eos velle aliquid de seueri-
 tate remittere. Sed nec hic conatus quicquam
 profuit; Ordines enim eundem animum retin-
 runt, atque ita sine eo quem sperauerat fructum
 Parlamentum dissolutum est. Aliàs vbi in vulgus
 emisisset, se in Iudæam contra Turcas cum exercitu
 profecturum, indixit Londini Parlamentum, &
 magnifico conuiuio auspicatus est, deinde verò
 pecuniarum subsidium flagitandum perrexit. Episcopi
 quibus iam olim innotuerant regis in-
 fundenda pecunia mores, se nihil tribuere pro-
 responderunt, & propter alias certas causas, & re-
 minatim quòd Archiepiscopus Cantuariensis ab-
 set, cuius in eiusmodi subsidijs dandis vel negandi
 primariæ essent partes, & à quo reliquus ecclesiasti-
 corum ordo erat dirigendus. Hac spe frustratus
 singulos episcopos seorsum presentabat, eosque
 suis necessitatibus succurrèdum hortabatur, a quibus
 quum nihil obtineret, eadem via proceres accessit
 gressus est, illisque exposuit in quantis angustijs
 sent res Gasconia, quæ non nisi multis & copiosis
 pecunijs possent sustineri &c, sed nec ab illis quicquam
 quàm magis quam ab episcopis potuit elicere. Ali-
 quidem multo labore pecunias extorsit ab eis, sed
 ea conditione, vt quatuor è nobilitate designati
 pecunijs dispensandis præessent, nec sine eorum
 presentia & cõsilio aliquid expendere, & si illorum
 quatuor aliquis interiret, alius à parlamento
 nominatus in eius locum succederet. Et ista quæ
 dem in historijs & parlamētis Anglicanis non
 rara, tum nimirum quum regis inconsiderata
 sumptibus

anno 1252.
 Vbi supra
 pag. 720.

Ibid. fo.
 707.

sumptibus faciendis profusio proceribus & episcopis fuit perspecta. Quoad Hispaniam verò, & indigenis & exteris quoque notissimum est, quod & si Hispani in omnibus honestis regi suo valde obediunt, tamen nisi fortasse ex mera gratuita benevolentia, nihil pendunt præter subsidia & vectigalia antiquis temporibus præscripta. Si tamen extraordinaria pecunia visus sit ad bellum gerendum contra Turcas, Mauros, hereticos & similes, sponte tributa conferunt ipsi etiam Ecclesiastici; at ex necessitate, tanquam ex officio & obligatione, nihil persolunt vel laici & ex infima sæcæ rustici. In Gallijs idem esse ius eandem consuetudinem, facile confirmatur. In conuentu siquidem Turonensi sub Carolo octauo ordines perspicue regi testantur, *Vetustas regni Gallicani leges requirere ut reditus annui regi à repub. attributi, in regis & regni negotijs expediendis insumantur: multa pecunia-ria & aduenarum morientium bona tribuantur eleemosi- nis pauperum: subsidia collecta à populo conferantur ad militares & bellicos sumptus. Quod si pecuniæ aliter distri- pentur & a regibus effusa liberalitate adulatoribus vel improbis hominibus (vti sæpe fit) condonetur, eas largitiones irritas esse & reuocari debere Ordines illi decreuerunt. & quia Ludouicus 11. Caroli pater, princeps alioqui valde prudens & callidus indignis hominibus eo in genere nimium indulserat, omnes eius donationes superflue & regio patri- monio damnose, rescisse sunt & applicatæ fisco, & multi pecuniam quam receperant & consumpserant coacti sunt restituere. Ita quod de Carolo sexto regio thesauros nimis largiter profundente traditur, ærarij publici præfectos, quæ rationes pecuniaræ in fiscum referretur, eas magna ex parte induxisse, tabellisq; quibus nomina mune- raque ab eo data continerentur hæc verba subscribere solitos,*

IMMODICE DATVM, ET REPETATVR: id in hoc

*Therib
Cosmog. li.
13. ca. 4.*

*Anno
1485.
Belforest.
l. 5. ca.
151.*

*Regum do-
nationes
immodice
reuocantur
& sunt ir-
rita.*

*lib. & ca.
150.*

*Emilia
lib. 9.*

Parlam.
Henrici
6. an. 23.

in hoc celebri conuentu omnes Galliaꝝ ordines
dixerunt & præstiterunt. Idemque in Anglicano
gno non semel factum est: nimirum vt castra, mu-
di, prædia, regali munificencia aulicis nihil
promeritis donata, parlamentari autoritate
dem ablata, tursum regali Coronæ adiungerentur.
Quæ omnia manifesto conuincunt regem regi-
patrimonii & ærarii esse procuratorem, dispensa-
rem, æconomum, non dominum, non possessorem
non proprietarium; falsissimūque esse quod ab
pseudopoliticis & politicorum nomine indig-
vsurpatur, omnia quæ sunt in regno, regum
proprietate & dominio. Cuius rei probandæ vana
pulcherrima Annales Francici suppeditant ex-
pla, sed ego breuitatis causa vno & altero, qui
non ita pridem gestum est hoc totum defini-
Memoria patrum nostrorū in bello Papiensi Pa-
ciscus eius nominis primus captus est ab exercitu
Caroli quinti Imperatoris, ab eoque inter ceteras
pacis condiciones adactus ad Burgundiaꝝ Ducatū
a Gallicani regni subiectione abstractum Impera-
tori restituendum. Illum siquidem Ludouicus
decimus ante non multos annos Mariæ Cæli-
auiæ eripuerat & cum totius regni consensu Ga-
cana Coronæ adiecerat. Franciscus quia alia
ditione libertatem suam obtinere non potuit, ali-
sit & iurauit. Quis fuit non dicam Gallorum,
vel exterorum, qui non iudicaret pacem hac con-
tione factam, statim irritam euasuram? Quid
quia Franciscus id se facturum receperat, quod
eius potestate non erat. Isque quum liber ab Im-
ratore Baionæ in Gallia sisteretur, tumque a
stris Imperatoris vrgeretur vt pacta & conuentio-
quibus ante à Madritij in Hispania transegerant
firmaret, planè & quod verum erat responde-

Omnia re-
gis Galli
iuramento
sunt irri-
ta, quæ pri-
mo iura-
mento
quod in re-
gno ad un-
do Rhemis
suscipit
sunt aliquo
modo con-
traria.

Burgundiam sine Burgundorum & Ordinum Gallie assensu Imperatori tribuere non posse : sed quod aliquoties in Hispania Imperatori dixerat, & ipse Imperator scire poterat, & quod alijs quoque regnis commune erat, id se nunc repetere, nempe minime in Gallie regis potestate esse, absque regni Ordinum consensu se obligare ad alienandum quicquam ex ijs que ad regni corpus & (ut dicitur) ad Coronam Gallicanam spectabant. Iuramentum Rhemis quum reges tanta cum ceremonia, & caelesti oleo consecrantur datum, quo se regni patrimonium non imminuturos spondent, antiquius esse iuramento quod ipse nuper Madriij fecerat : ideoque hoc posterius contra illud prius in quo ius regium fundatum erat nihil valere. Ita respondit Franciscus primus Gallorum rex, eiusque responsum ceteri Christiane reipublice principes, & ipse quoque Romanus Pontifex comprobavit. Idemque Galli omnes denunciarunt Henrico quinto Angliæ regi postulanti à Gallie rege inter alias pacis conditiones, vt Aquitania & Normannia quemadmodum olim à Gallie Corona aulæ rege Anglico addicerentur. Respondit enim Gallie Concilium, iura Coronæ & nobilitatis Gallicane hoc non permittere. A regno siquidem Gallicano rex provincias eas nec debet, nec potest seperare sine manifesto periurio; ut potè qui in regem vinctus & coronatus iuravit ea tueri & defendere. Præterea hoc est contra ius & libertatem subditorum, qui iuraverunt obedientiam non regibus Angliæ sed Gallie. Nec ergo rex Gallie nec alius quisquam in quacunque reipublica Christiana rex, vel regalium fundorum, multo minus aliorum, nec prouinciarum quas maiores ipsius bello subegerunt propriè est dominus nec vllam regni partem pro suo vnus arbitrato potest alienare.

Guicciar. lib. 17. in initio. Belsfor. lib. 6. ca. 36. Bellar. lib. 8. comment.

Belforest. li. 5. ca. 79.

Cuius item rei hoc est alterum, nec minus evidens

G dens

Regalis pa-
trimonij
rex non est
proprie do-
minus sed
populus

dens exemplum atque demonstratio. Recens
istis Hugonotarum bellis attriti superiores re-
magnum æs alienum contraxerant. Ut debuit
illud dissolueret qui nuper dominatus est Hen-
cus Valestus, volebat partem aliquam regalis pa-
trimonij diuendere; idque ut sibi liceret in pro-
Comitijs Blesensibus per Secretarium enixe
stulabat. At intercessit populus, & presens
tentiam tulit nolle se vnquam consentire, vt rex patri-
monij illius particulam aliquam perpetuo alienaret. Intra
Secretarius, & rationes varias cur id commo-
fieret afferebat. At illi contrà opponebant, reg-
etiam si maximè cuperet non posse tamen id facere.
tinere siquidem ad regem, patrimonij eius non sum-
cem possessionem & dominium, sed vsum fru-
tantummodo; ideoque quicquid ex eius redditibus or-
rijs, regi eiusque ministrorum conuenienti sustentan-
superesset, id totum in reipub. vsus esse conseruandum.
marium siquidem & intrinsecum patrimonij eius ius
proprietatem in populo manere, eamque ob causam
quidem qui à populo ad hunc conuentum delegari fuerat
ratam habere poterant perpetuam patrimonij eius ali-
tionem, si quidem prouincia expressam eius facultatem
de re contulissent. Aliter enim nec ipsi quidem eius
populi vice adessent, eiusque personam representarent,
sent hoc largiri. Atqui istis non contentus reg-
procuratur, fatebatur quidem leges regni hoc velle
lisque penitus interdictam fuisse talem venditionem.
tamen eiusmodi leges omnes esse ex æquo & bono in-
pretandas, & necessitatem qualis iam ingruerat, esse
bus illis perpetuo superiorem. Quumque iam ageretur
populi salute & republica totius incolumitate, legibus
quibuscumque anteponendam esse legem illam duodecim
bularum: SALVS POPVLI SVPREMA LEX
ESTO; reliquis autem leges quæ ad statum conseruandum

Histoire de
France par
M. TIL-
GVIER
lib. 13. ca.
16. & LA
VAL.
Histoire
de troubles
lib. 24. an.
1577.

Fond &
propriet.

scripta sunt, ita commode semper debere exponi, ne ad eius
 perniciem verterentur. Quumque hoc tempore pars una
 venderetur ut reliquum ab hostili vastitate & direptione
 defenderetur, talis uenditio non tam vocanda erat alienatio
 partis quam conseruatio totius. Quam ob rem vehementer
 instabat ut vel ipsi regie voluntati assentirent, vel alias in-
 irent rationes quibus bellum quod necessarium suscipiendum
 erat gereretur. Egregia quidem oratio, & in speciem
 valde probabilis, superflua tamen, imò contra regis
 maiestatem, & simpliciter proditoria, si rex legibus
 omnibus solutus sua vnus voluntatis lege teneretur;
 & valde iniuriola, si non solum fundi regij, sed ali-
 oru quoque & fundi & bona quaecunque, regum
 sint possessione, proprietate, dominio; & qui hoc in con-
 uentu submissus est regie causae actor & propugna-
 tor, erat potius illius proditor & prauaricator, qui
 quum regie voluntatis optimè fuisset conscius,
 in ea tamen fatetur non satis fuisse ad hoc confici-
 endum momenti & roboris, nisi expressa populi
 suffragatio accederet, maximè autem quum adeo
 luculenter profiteatur quod est verissimum, in re-
 pub. gubernanda, non regis sed populi salutem supre-
 mam esse legem, ad quam aliae leges omnes sunt re-
 ferendae, & ex qua aliae leges oēs sunt interpretandae.
 Et quis non arbitraretur debuisse hoc legis postulatū
 à populo facillime probari, quo verissimile erat ipsos
 à Subsidij & tributis fore multò magis deoneran-
 dos? Si enim rex quod requirebat, trecenta millia li-
 brarū annuarum auctonatus esset; quantum inde
 conflasset pecuniae ad grauissimos domi forisque
 sumptus faciendos? ex quo probabile erat magnū
 populi alleuamentum fuisse consecuturum. Ne-
 que tamen his rationibus permotus est populus ut
 in regis sententiam concederet, sed orabant procu-
 ratore, ut rationibus quae ante proposuerant acquiesceret.

fuisse olim difficiliora reipub. tempora. quum Iouanes
 praelio Pictauiensi captus in Angliam fuisset abductus:
 que tamen vel tum ad hæc extrema remedia fuisse de-
 sum. Deinde eam venditione (vii dictum est) legibus
 qui prohiberi. Tertio alias suppeteret pecunia comparanda
 rationes, & ad extremum etiam si multo maior ne-
 cessitas immineret, quum tamen prouincie à quibus in
 conuentum delegati fuerant, huius rei potestatem eis non
 cissent, quod necessarium erat, sine eo ipsi nihil volebant
 poterant constituere. Et hæc quidem deliberatio
 summa fuit, in eaque perseveratum est, etiam si

M. Belie-
 nrca.

suppeterent contrariæ rationes, etiam si qui pro-
 ge agebat vir sanè prudentissimus omnes interce-
 ret ingenij nervos vt regi suam probaret operam
 rex etiam quod tam æquabile postulatum ipsi
 gatum fuisset, non mediocriter ostenderetur.

Ibi. ca. 14.

alia vt quod nec duos aureorum milliones (exiguam
 amplissimo Gallie regno colligendam summam
 ad sustinendos presentis belli sumptus voluit
 concedere, eandem urgentes sui defensionem,
 prouincie ea de re nihil ipsis præcepissent. Si
 men extrema necessitas ingrueret, præscribuntur
 dum pecunie comparandæ: nimirum vt omnes

Cap. 16.

Gallie ciuitates & societates, suorum reditu-
 certam partem ad publicos vsus penderent, ita tamen
 viduarum & pupillarum bonis abstineretur. Quæ or-
 clarissime demonstrant, perabsurdè & nimis
 dici quod omnia subditorum bona, proprietate
 domino ad regem pertinent, eosque nefariè re-
 formam corrumpere, nimiumque de ea re
 præposterè qui ita eam abijciunt & extenuant,
 gisque potentiam supra omnem modum au-
 cant atque exaggerant: quod non est quidem
 gis reipub. quàm regibus perniciosum, quoniam
 confusione planè vel omnino tollitur, vel plane

eneruatur authoritas: quæ vt summa est & singula-
ris quâdiu legitima est legûque norma dirigitur: ita
vel nulla est vel certè permissiva est, quum legû pu-
blicarû cæcellos & præscripta egreditur, a quibus ad
reges vt populis imperent authoritas deriuatur.

10 Quòd vero aliqui refellere cogitant hæc om-
nia vnico Samuelis verbo quo propheta ille præ-
nunciat *regis ius fore*, vt bona & possessiones subdi-
torum pro sua libidine auferat, id merè sophisticum
est; & ex ipso historiarû argumento serieque, & nar-
rationis circumstantijs, friuolum esse nullo negotio
ostenditur. Iudæi fastidientes regimen quale Deus
iþlis poluerat, & stultè splendorem regium miran-
tes, regem postulant *qualem habebant vniuerse nati-
ones finitimæ* Egyptij, Syri, Persæ, quorum imperia
fuisse verè tyrannica philosophi sapientissimi an-
notarunt. Deus iratus hoc eorum desiderium acri-
ter redarguit. *Neque enim* (inquit ad Samuelem) *te
abiecerunt sed me, ne regnem super eos. iuxta reliqua ope-
ra que fecerunt a die liberationis eorum ex Agypto, & sicut
olim me dereliquerunt, sic nunc etiam in eadem amentia
progreduuntur.* Vt autem ab hac temeritate eos auer-
teret Deus, iubet Samuelem prænunciare eis quid
sub regû dominatu sit eis euenturû, & quantum ma-
lorum sibi vltro asuscant: Hoc (inquit) modo reges
futuri, aliorum Agypti, Persæ, Syriæque regum
more vos tractabunt. *filios vestros à vobis abstrahent,
eosque alios aurigas sibi facient, alios equites & satellites,
cursores, agrorum suorum villicos, aratores, & vinearum
fossores. filias quoque vestras facient sibi vnguentarias, &
culinarias, & ad alia ministeria compellent. que omnia illa
necessario verberum formidine obibunt.* Possessiones etiam
vestras, agros, vineas, & oliuetæ optima vobis ablata, eunu-
chis, & pecorum vestrorum greges satellitibus suis largien-
tur. Et (vt breuiter dicam) seruietis vnà cum omnibus

G 3 vestris

IO.

1. Reg. 2.
9.

Obiectio de
infinita
Regum po-
tentia ex
verbu Sa-
muelis.
Solutur.

Arist. po-
lit. lib. 1.
ca. 11.

1. Reg. 2.
Ioseph.
Antiq. lib.
6. ca. 4.

vestris regi, non secus ac domestici eius famuli, nequam est quod non compellent vos facere mancipiorum re qua pecunia perantur. Hoc enim est regibus istis tatum ius, hic mos, hæc consuetudo (id enim significat verbum prophetæ) sic reges Aegypti populum suum ad insanas illas Pyramidum substructiones compulerunt, vt illi laboribus perpetuis opprimere & pecunijs exhausti, de libertate sua nunquam cogitent. Sic reges Persarum & Medorum in eunuchis & concubinis integras ciuitates donare consueuerunt. Sic hodierno die Turcarum Imperator possessiones, liberos, vxores, vitam subditorum ad suam voluntatem eripit, & derepentè plurimos Bassas, ad extremam miseriam & saepe merito ad mortem sibi ipsis inferendam (vt in Cypri victorem Mustapham) cogit. Hæc vos patimini, & tum penitentia adducti supplices Dei misericordiam implorabitis vt vos à regibus cito liberet: sed ille vos & sinet vos dare poenas inconsulta temeritatis. Hæc propheta eis comminatur. & quid euidentius est quod hæc omnia esse merè tyrannica? & quid puerum est quàm in vnius verbi ambiguitate contra manifestam sententiam insistere? Nam quid aliud reprehendit propheta in Achabo vineam Naboth lente, quàm quod hic regis ius esse asseritur? Quod si verè & simpliciter ius esse defenditur, improprie ergo Naboth negauit Achabo vineam suam. & fatiè & proditoriè Elias Achabum reprehendit quòd vineam eam occupauerit. Sin verò & Naboth rectè vineam suam regi negauit, & rex iniuste eam appetiuit, & propterea propheta ex spiritu Dei regem illum aliena appetentem coarguit, quòd subditis vineas suas auferre, & multò magis relictas quæ hoc loco commemorantur, liberos, filios, & illisque tanquam seruis & mancipijs pecunia emptis

ושבט

Dispositio,
mos, status,
rump vide
Gench.

in Chronol
lib. 1. pa.
103.

Pagninum
in radice.

ושבט

Surius an.
1581.

Iosephus
ubi supra.

3. Reg.
91.

ius quidem malorum regum improprie, hoc est mos, consuetudo, praxis dicatur: at ius bonorum regum, quod scilicet iure, quod ratione, quod ex conscientia, quod iuxta leges diuinas & humanas fiat, nunquam appelletur, nec certe vnquam appellari poterit. Atque huic tyrannico iuri, ius regale plane contrarium ipse dominus iam prius constituerat, vbi pramonet Iudæos vt regem habituri, talem eligant cui iustitia semper sit cordi, non qui aliorum bona (vt hoc loco) prædetur; qui plus legibus & Deo quam sua sapientie tribuat, (quum iste nullis legibus obtemperet nisi suæ vnus libidini) qui nihil præter Pontificis & Senatus sententiam faciat nec superbia eleuetur super fratres, nec pecunijs & equis plurimis gaudeat, quarum verum copia, contemptor legum facile possit euadere. in isto autem quid simile? imò quid non plane oppositum & disparatum? Denique in lege Moïsi præcipitur diserte Iudæis, quod si rex talibus studijs, accumulandi equos, pecunias, agros, oliueta, quæ hic recensentur, plus æquo fuerit deditus obstandum est ei ne potentior fiat quam rebus vestris expedit, & in merâ tyrannidè degeneret. Clarum est igitur hoc ius esse plane tyrannicum, & verba scripturæ continere non diuinâ præscriptionem quid reges legitimè facere possent, sed propheticam prædictionem quid Saul & alij reges vt plurimum suis viribus & potentia facere volebant, & quid ad vindictam rebellium Iudæorum eos facere Deus erat permitturus. Atque ita optimi ecclesiæ Doctores semper sunt interpretari. verbi gratia, vt vnum è multis proferam D. Cyprianus, Deus (inquit) excitauit eis Saulem qui eos iniurijs grauius affligeret, & per omnes contumelias & pœnas superbium populum vexaret & premeret, vt contemptus sacerdos Samuel cuius imperium detrectabant de superbo populo vltione diuina vindicaretur. Ergo ius hoc D. Cypriano

Deut. 17.
Ioseph. lib.
4. ca. 8.

Concil. To-
letanum 8.
In Decreto
vniuersali
& lege se-
quenti.
Synodus
Moguntina
anno.
888.
ca. 2. Cyprian. epi.
65.

Vide ca. 3.
& ca. 10.

II.

Conclusio.

interprete, *summa & grauis est iniuria*, atque idipsum res ipsa loquitur. Neque qui vnquam habitum Græcorum & Romanorum tyranni atrocissimi, videtur ferè quam hoc ius in corpora & facultates suorum ditorum suorum vsurparunt.

Et hæc de regum origine & potestate dicta sunt, quibus circumscripta esse regum omnium Christianorum scepra confirmatur, eosque ita singulis membris & vniuersæ quoque reipub. præesse, tamen eorum potentiam reipublicam dilatare, restringere, commutare, adeoque & (quum in vniuersorum exitium aut detrimentum tendit) potest abrogare, aliamque substituere possit. Quæ conuenientia vna naturæ voce gentium prudentissimorum moribus, Christianorum institutis, ipsaque reipub. politia regum praxi, & tum Conciliorum ecclesiasticorum canonibus, tum conuentuum politicorum statutis, hoc est integris, & incorruptis, grauissimis testibus probauimus. Quæ ut ostendunt magnam esse obedientiam, quam subditi prebent regibus, ita conuincunt maiorem esse obedientiam qua reges & subditi obligantur vniuersæ reipub. & legibus, quum illa superior sit ipsis quæque regibus, ad cuius pacem & tranquillitatem publica spectat regum institutio, & cuius damnum auertendo applicari debet regis veri studium & cogitatio; ipsa etiam vita si in tale discrimen publicæ veniat, vt nisi regis morte reipub. salus non possit representari. Quemadmodum autem illi, quam vlcera publici corporis lancinanda sunt, & nefariis seditionibus & populari iactatione potestatis eius quam infimæ plebi tribuunt, regum maiestatem labefaciunt; ita non minùs tanquam membra tua, si corrigi non possunt, abscindenda sunt, qui exitiosa populis & regionibus omnibus dicitur.

na,
ma
tur
rep
m
con
dos
ten
alu
ni h
ipfi
tra
def
gen
tem
ptr
me
res
lun
1
fedi
San
adu
2.
que
bon
3
cui
tur
4
nat
magi

na, respub. mutilant legitima potestate quemcūque magistratum suum, & quocunq; nomine censeatur reprimendi & coërcendi, si is commissum sibi à repub. gladium ad eam tuendam, ad castigandos malos, & fouendos bonos; in ipsius reipubl. viscera conuertat, eamque distringat solum ad trucidandos bonos, & coroborandos improbos. Medio autem cursu inter hæc extrema tanquam pleno maris alueo inter Scyllã & Charybdim incedit Christiani hominis erga regem obedientia, naturæ voce, & ipsius Dei imperio constabilita; nimirum vt contra populares tumultus regi adhæreat ad cuiusque defensionem cum repub. vires suas conferat: regem tamen impium, & reipub. euertendæ studentem deferat, & cum repub. ad Regem iniustè sceptro sibi commissio abutentem destituendum, & ad meliorem eius loco sufficiendum, cum repub. vires & fortunas coniungat, & in hac causa nullum etiam vitæ capitisque periculum recuset.

CAPVT III.

Quis sit tyrannus.

1. Quia tyranni nomen est odiosum valde, & Protestâtes seditiosissimè reges bonos & moderatos modo sibi aduersantes, vocant tyrannos; ideo quis sit tyrannus diligenter aduertendum est.
2. Hoc autem ex reipub. natura & sine petendum est, que vult suos ciues pacificè sua bona possidere, & effici bonos.
3. In primis autem vult Deum debito cultu venerari, cuius partem necessariam fuisse sacrificium, Ethnici natura magistra atque Duce, semper & ubique senserunt.
4. Christus vt nec alia naturæ bona, ita nec iustum, à natura morem Dei sacrificio colendi & honorandi susulit,